

نکته مهم: سوالاتی که در این جزوه آمده مربوط به قسمت هایی از کتاب است که طراح سوال می تواند از آنجا سوال برای امتحان نیمسال اول و دوم طرح کند و دانش آموز موظف به مطالعه آن ها برای امتحان آخر دو نیمسال است.

درس ۱

۱- هر مکان در روی زمین دارای چه ویژگی هایی است؟ دو مورد بنویسید.

هر مکان در روی زمین ویژگی هایی دارد. همچنین میان اجزا و پدیده های هر مکان، نوعی پیوستگی و هماهنگی وجود دارد که آن مکان را از سایر مکانها متفاوت می سازد.

۲- وظیفه جغرافیدان در مقابل هر مکان چیست؟

مطالعه شباهت ها و تفاوت های مکان هاست.

۳- مکان هایی که ویژگی های مشابه دارند، همان ..... هستند.

ناحیه

۴- ناحیه را تعریف کنید.

ناحیه، بخشی از سطح زمین است که ویژگی های جغرافیایی (طبیعی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و...) همگون و خاصی دارد؛ به طوری که با بخش های مجاور خود متفاوت است.

۵- جغرافیدانان ناحیه را چگونه مورد مطالعه قرار می دهند؟

جغرافی دان ها از گذشته سطح زمین را به واحدهای جغرافیایی — که در آنها پدیده ها با هم همگونی و وحدت دارند — تقسیم کرده و سپس مورد مطالعه قرار داده اند.

۶- علت تقسیم بندی سطح زمین توسط جغرافی دان ها را توضیح دهید.

این تقسیم بندی ها برای شناخت بهتر و آسان تر مکان های مختلف و علمی کردن مطالعات و تحقیقات درباره این مکان ها صورت می گیرد تا بتوان برای آنها به طور صحیح برنامه ریزی کرد.

۷-ناحیه بندی چیست؟

وقتی یک محیط جغرافیایی را براساس معیارهایی به واحدهای کوچک تر تقسیم می کنیم، به طوری که هر واحد با واحد مجاور تفاوت داشته باشد، در واقع «ناحیه‌بندی» کرده ایم.

۸-دو ویژگی درمورد ناحیه را بنویسید.

الف — ویژگی اصلی هر ناحیه، وحدت و همگونی نسبی عناصر طبیعی و انسانی در آن است (وحدت یابی)

ب — هر ناحیه جغرافیایی به درجه ای از همگونی رسیده است که از سایر بخش های پیرامون خود متمایز می شود و با آنها تفاوت دارد.

۹-روش کارجغرافی دانان درناحیه بندی را توضیح دهید.

جغرافی دان ها برای تعیین حدود یک ناحیه، یک یا چند معیار را به کار می گیرند. آنها با توجه به این معیارها، حدود یا مرزهای هر ناحیه را روی نقشه رسم می کنند و نواحی مختلف را روی نقشه نمایش می دهند.

۱۰-ناحیه بندی براساس چه ملاک هایی توسط جغرافی دان انجام می شود؟

ناحیه بندی کاری صرفاً جغرافیا بی است و براساس طرز تفکر یک جغرافیدان و شیوه کار او صورت می گیرد.

۱۱-عوامل مهم درانتخاب معیارها و ملاک ها درناحیه بندی را بنویسید.

انتخاب معیارها و ملاک ها برای تعیین حدود یک ناحیه، به هدف مطالعه و تحقیق جغرافی دان بستگی دارد. این معیارها ممکن است «عوامل طبیعی» یا «عوامل انسانی» باشد.

۱۲-مهمنم ترین معیارهای طبیعی ناحیه بندی را نام ببرید.

ناهمواری ها، آب و هوا، پوشش گیاهی، خاک و نظایر آن

۱۳-معیارهای مربوط به عوامل انسانی را نام ببرید.

جمعیت، اقوام (قومیت ها)، دین، زبان، فرهنگ، نوع فعالیت های اقتصادی و نظایر آن

۱۴-نواحی بارشی ایران را نام ببرید.

ناحیه خزر غربی

ناحیه خزر شرقی

ناحیه کردستان

ناحیه آذربایجان و زاگرس

ناحیه خراسان شمالی

ناحیه داخلی

۱۵- جغرافیدانان با توجه به چه معیارهایی کشور ایران را به عناوین بارشی تقسیم بندی کرده اند؟ نام ببرید.

میانگین بارندگی سالانه، توزیع فصلی بارش و بالاترین میزان بارش روزانه

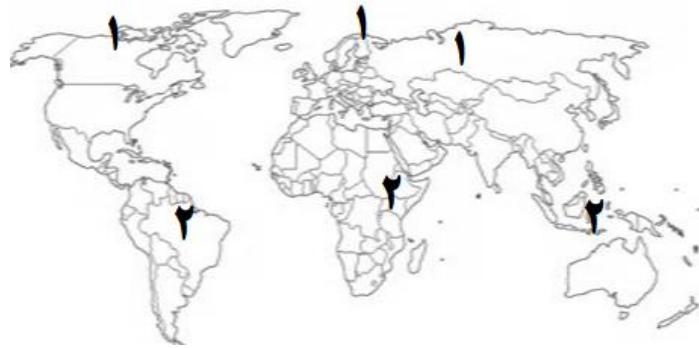
۱۶- زیست بوم را تعریف کنید.

زیست بوم ها جزء نواحی طبیعی هستند که هریک به سبب پوشش گیاهی و زندگی جانوری خاصی که دارند از بقیه متمایز می شوند.

۱۷- در کشور سوئیس چند زبان رسمی وجود دارد؟

چهار تا (آلمانی فرانسه ایتالیایی رمانش)

۱۸- در نقشه گنگ جهان نما شماره های ۱ و ۲ مربوط به کدام زیست بوم ها می باشد؟

شماره ۱ مربوط به زیست بوم جنگل های تایگا و شماره ۲ مربوط به زیست بوم جنگل های استوایی است.

درس ۲

۱- نکات قابل توجه ارتباط متقابله انسان و نواحی را بنویسید.

- انسان ها نواحی را به وجود می آورند

- نواحی به فعالیت های انسان ها شکل می دهند

- نواحی با یکدیگر ابظه و کنش متقابله دارند

- نواحی تحت تأثیر تصمیم گیری های سیاسی حکومت ها هستند.

۲- انسان ها چگونه بر نواحی طبیعی غلبه یافتند؟

انسان ها با پیشرفت در دانش و تولید ابزار و فناوری بر محیط های طبیعی غلبه کرده و این محیط ها را در اختیار گرفته اند؛ با وجود این، محیط ها و نواحی طبیعی همواره زندگی مردم را تحت تأثیر قرار داده است.

۳- چرا انسان ها باید برای کنترل محیط و شرایط خاص آن چاره اندیشی کنند؟

محدودیت ها و موانع محیطی موجب می شود انسان ها برای کنترل محیط و شرایط خاص آن چاره اندیشی کنند و به ابداع ابزارهایی پردازنند. در واقع، هر ناحیه شرایط خاصی را به انسان ها ارائه می کند و انسان ها در چارچوب آن شرایط دست به عمل می زنند.

۴- آیا نواحی (انسانی) با یکدیگر ابظه و کنش متقابله دارند؟

هر ناحیه کره زمین(بیشتر نواحی انسانی) با دیگر نواحی مبادلات اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی دارد. نواحی بر روی یکدیگر تأثیر می گذارند. امروزه همه نواحی و حتی دورافتاده ترین آن ها به ویژه از نظر اقتصادی، تحت تأثیر یکدیگرند.

۵- چه عواملی بر نواحی تأثیر می گذارند؟ آیا فقط روابط معمول انسان ها و محیط طبیعی بر نواحی تأثیر می گذارند؟

نواحی فقط تحت تأثیر روابط معمول انسان ها و محیط طبیعی نیستند بلکه حکومت ها و تصمیم گیری های سیاسی نیز به شدت بر نواحی تأثیر می گذارند.

۶- دو مثال در مورد تأثیر حکومت ها بر نواحی را بنویسید.

- برای مثال، برنامه ریزی یا تصمیم های یک دولت برای ایجاد ناحیه گردشگری و پارک های ملی یا صنعتی، توسعه کشاورزی در یک ناحیه، انتقال اجباری ساکنان یک ناحیه به ناحیه دیگر، وقوع جنگ بین حکومت ها و نظایر آن.

- ساخت جزیره های مصنوعی در آب های خلیج فارس توسط کشور امارات متحده عربی

۷- نتیجه تأثیر حکومت ها بر نواحی چیست؟

موجب حفظ، تغییر یا تخریب نواحی طبیعی و انسانی می شود.

۸- مهم ترین کاربری های جزیره های مصنوعی خلیج فارس را بنویسید.

کاربری این جزایر مسکونی، تفریحی و تجاری است و ویلاها و آپارتمان های لوکس، امکانات تفریحی و بازار و هتل در این جزایر مصنوعی در حال احداث است.

۹- پیامدهای ساخت جزیره های مصنوعی در خلیج فارس را بنویسید.

برای ساختن این جزایر، مقدار زیادی سنگ و خاک از بستر خلیج فارس بالا کشیده می شود. این خاکبرداری و گل آلوده شدن وسیع آب به بوم سازگان (اکوسیستم) دریایی و آب سنگهای مرجانی آسیب رسانده است. صاحب نظران معتقدند که ساختن این جزایر پیامدهای بسیار نامطلوبی برای محیط زیست خلیج فارس دارد.

۱۰- علل تخریب ناحیه مسلمان نشین میانمار را بنویسید.

دولت میانمار مسلمانان را شهروند این کشور نمی داند و به همین دلیل، ساختن مسجد را نیز ممنوع کرده است. در نتیجه پاک سازی قومی دولت میانمار، صدها نفر از مردم ناحیه مسلمان نشین این کشور به مرزهای بنگلادش مهاجرت کرده و درخواست پناهندگی نموده اند. در نتیجه، ناحیه مسلمان نشین میانمار تخریب شده است.

۱۱- کانون ناحیه چیست؟ شرح دهید.

هر ناحیه جغرافیایی دارای کانون یا مرکزی است که بیشترین عوامل وحدت و همگونی در آن وجود دارند.

۱۲- هرچه از کانون یک ناحیه جغرافیایی دور می شویم و به طرف مرزهای آن حرکت می کنیم چه تغییراتی دیده می شود؟

به تدریج از عوامل همگونی آن ناحیه کاسته می شود و سرانجام، این عوامل ناپدید می گردند.

۱۳- هرچه از کانون یک ناحیه صنعتی دور می شویم و به طرف مرزهای آن حرکت می کنیم چه تغییراتی دیده می شود؟

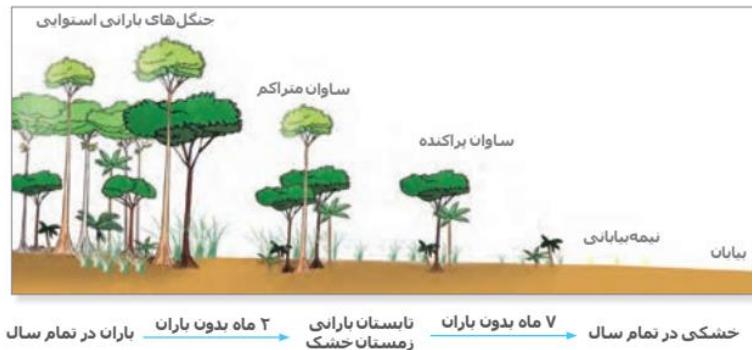
در کانون یک ناحیه صنعتی تجمع زیاد کارخانه ها مشاهده می شود. هرچه از این کانون دور و به مرزهای ناحیه مجاور نزدیک تر شویم، از تمرکز و تعداد کارگاه ها و کارخانه ها کاسته می شود؛ تا این که سرانجام در ناحیه مجاور، دیگر اثری از آنها نمی بینیم.

۱۴- ساوان به کجا گفته می شود؟

ساوان یک ناحیه انتقالی بین جنگل های بارانی استوایی و «صحرای بزرگ آفریقا»ست.

۱۵- هرچه از کانون جنگل های بارانی استوایی دورتر می شویم و به طرف صحرای بزرگ آفریقا حرکت می کنیم چه تغییراتی دیده می شود؟

ساوان یک ناحیه انتقالی بین جنگل های بارانی استوایی و «صحرای بزرگ افریقا»ست. هرچه به سمت صحرای بزرگ (Sahara) پیش می رویم، بارندگی کمتر و علف های ساوان کوتاه تر و تنک تر می شوند و کم کم به مراعع مداری، که از علفزارهای کوتاه قد تشکیل شده است، تبدیل می گردند. این مراعع در حاشیه صحراء به علت خشکی هوا به استپ های بیابانی تبدیل می شوند.

۱۶- ناحیه ای انتقالی را در امتداد دو ناحیه زبانی ..... و اسپانیایی در مجاورت مرز ایالات متحده امریکا و ..... قرار دارد.

انگلیسی- مکزیک

۱۷- دوناحیه انتقالی نام ببرید.

ساوان- مجاورت مرز امریکا و مکزیک

۱۸- تعیین دقیق کدام مرزهای نواحی دشوار تراست؟

در نواحی انسانی مانند نواحی زبانی و قومی، تعیین مرز نواحی دشوار است.

۱۹- قلمرو و وسعت نواحی مختلف را باهم مقایسه کنید.

قلمر و وسعت نواحی، متفاوت است. گاه یک ناحیه بخشی از یک روستا، یک شهر یا استان یا یک کشور است و گاه چند کشور و قاره را دربرمی گیرد و مقیاس جهانی دارد.

۲۰- علل تغییر مرزهای نواحی را بنویسید.

در اثر فعالیت‌های انسانی یا عوامل طبیعی ممکن است ویژگی‌های خاص یک ناحیه از بین برود و وسعت آن کم یا زیاد شود؛ برای مثال، مهاجرت روستاییان از یک ناحیه یا وقوع خشکسالی، وسعت یک ناحیه کشاورزی را کاهش می‌دهد یا ممکن است به کلی آن ناحیه را به ناحیه‌ای غیرکشاورزی تبدیل کند.

۲۱- عدم انطباق مرزهای سیاسی و اداری با نواحی طبیعی و انسانی را توضیح دهید.

زیرامرزهای سیاسی و اداری بر مبنای انتخاب و تصمیم‌گیری انسان‌ها تعیین می‌شوند. در این مرزبندی، گاهی یک ناحیه آب و هوایی، ناحیه زبانی و قومی و نظایر آن بین چند استان یا حتی چند کشور قرار می‌گیرد.

۲۲- اهمیت نواحی کره زمین را بنویسید.

این نواحی دارای ویژگی‌های طبیعی هستند و بستر زندگی و فعالیت‌های انسان محسوب می‌شوند. جوامع انسانی برای ادامه حیات به نواحی طبیعی وابسته‌اند.

۲۳- نواحی انسانی شامل کدام نواحی است و در چه بستری شکل می‌گیرد؟

نواحی انسانی شامل نواحی جمعیتی، فرهنگی، اقتصادی و... در بستر نواحی طبیعی شکل می‌گیرند و به وجود می‌آیند.

۲۴- امروزه نواحی طبیعی و انسانی چگونه اداره می‌شوند؟

به طور کلی، امروزه همه نواحی طبیعی یا انسانی جهان تحت مدیریت نهادهای سیاسی یا اداری قرار دارند؛ برای مثال، نهادهایی مانند شوراهای شهرداری‌ها، بخش داری‌ها، استان داری‌ها، سازمان‌ها و بالاخره حکومت‌ها، مدیریت این نواحی را به دست گرفته‌اند و درباره آنها تصمیم‌گیری می‌کنند و سیاست‌ها و خط مشی‌هایی را به کار می‌بندند.

۲۵- چرا شهرهای استان‌ها و کشورها نواحی سیاسی هستند؟

زیرا یک نهاد آنها راداره و مدیریت می‌کند. این نواحی با مرزهای قراردادی از نواحی مجاور، متمایز می‌شوند.

درس سوم

۱- یکی از عوامل مهم پدید آمدن ناحیه ..... است.

آب و هوای

۲- عامل پیدایش نواحی آب و هوایی را بنویسید.

ویژگی‌های آب و هوایی متفاوت موجب می‌شود که بخش‌های مختلف سیاره زمین با یکدیگر تفاوت داشته باشند و نواحی آب و هوایی به وجود بیایند.

۳- تفاوت هوا و آب و هوای (اقلیم) را بنویسید.

هوا وضعیت گذرا و موقتی هواکره (اتمسفر) در یک محل در مدت زمانی کوتاه است. برای مثال، می‌گوییم امروز هوا آفتابی یا ابری است یا امروز هوا سرد است و... اما آب و هوای شرایط و وضعیت هوای یک ناحیه در مدت زمانی نسبتاً طولانی است. برای مثال، می‌گوییم اندونزی کشوری گرم و مرطوب است.

۴- نوع آب و هوای چگونه تعیین می‌شود؟

داده‌های آماری مربوط به دما، بارش، رطوبت و... را طی سال‌های طولانی (معمولًاً سی سال یا بیشتر) جمع آوری و میانگین آن را محاسبه می‌کنند.

۵- آب و هواشناسی (اقلیم‌شناسی) یکی از شاخه‌های جغرافیای ..... است.

طبیعی

۶- چهارمحیط اصلی کره زمین را نام ببرید.

هواکره، سنگ کره، آب کره و زیست کره

۷- بیش ترین تغییرات آب و هوایی در لایه ..... به وجود می آید.

ورد سپهر (تروپوسفر)

۸- اهمیت هواکره را بیان کنید.

به واسطه هواکره، زیست کره قادر به حیات است. علاوه بر این، هواکره بر روی آب کره و سنگ کره نیز تأثیر می گذارد.

۹- مهم ترین منبع انرژی برای زمین و عامل اصلی به وجود آمدن ویژگی های آب و هوایی در نواحی مختلف زمین ..... است.

تابش خورشید

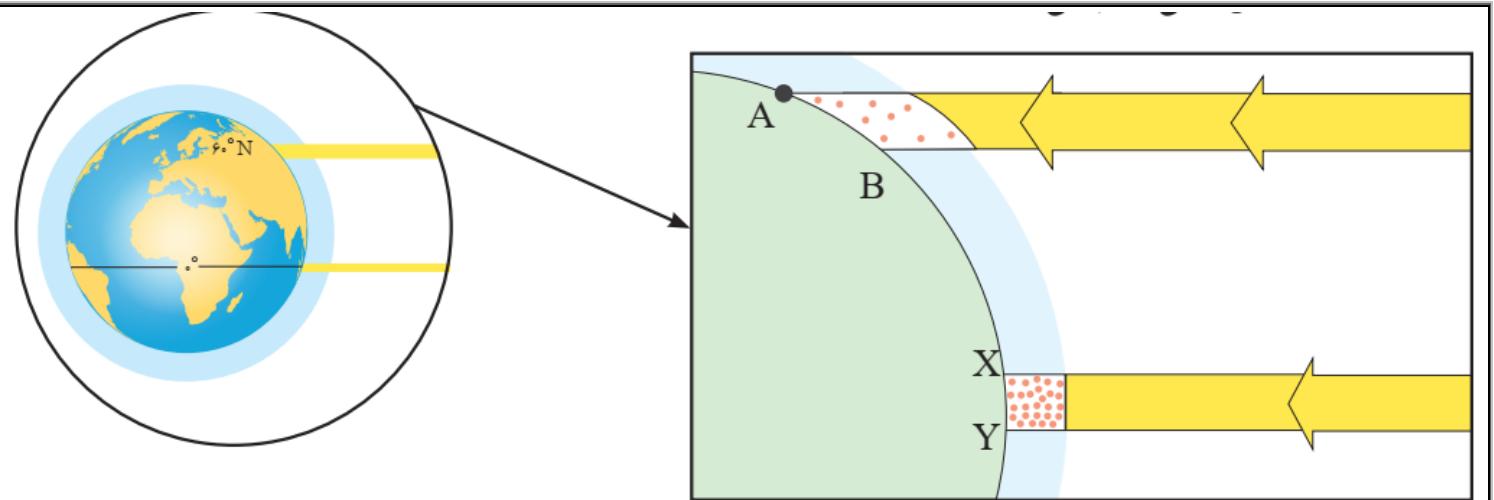
۱۰- تابش خورشید روی کدام عناصر آب و هوایی تاثیر دارد؟

دما، فشار و رطوبت و بارش

۱۱- علت توزیع نامساوی انرژی خورشید در سطح زمین را توضیح دهید.

- زاویه تابش خورشید و میزان پراکندگی آن بر روی زمین یکنواخت نیست

- مایل بودن محور زمین موجب می شود که اشعه خورشید به مناطق استوایی، عمود و نزدیک به عمود بتابد و زاویه تابش به سمت قطب مایل و مایل تر شود.

۱۲- مقدار انرژی خورشیدی در مناطق استوایی ، بسیار (بیشتر-کمتر) از مقداری است که مناطق قطبی جذب می کنند.

بیشتر

۱۳- چرا همه بخش های زمین در مدت زمان مساوی انرژی خورشید را یافت نمی کند؟

- مایل بودن محور زمین بر مدار گردش انتقالی آن به دور خورشید موجب می شود که طی حرکت وضعی و انتقالی، وسعت منطقه روشن و تاریک و طول روز و شب و فصول مختلف سال در نواحی مختلف و در نیمکره شمالی و جنوبی متفاوت باشد.

۱۴- وضعیت دریافت انرژی خورشید در نواحی قطبی را شرح دهید.

نواحی قطبی کم ترین انرژی را دریافت می کنند. آنها حتی در زمستان به مدت چند ماه در تاریکی کامل فرو می روند و انرژی جذب شده از سطح خود را از دست می دهند، بدون آنکه دوباره انرژی به دست بیاورند.

۱۵- نتیجه دریافت نامساوی انرژی خورشید بر سطح زمین چیست؟

مناطق گرم، معتدل و سرد پدید می آید

۱۶- علت گرم بودن نواحی استوایی را بنویسید.

اشعه خورشید در منطقه استوایی در طی سال عمود و نزدیک به عمود می تابد. به این ترتیب، نواحی استوایی منبع بزرگ ذخیره گرما و سرچشمeh جریان های دریایی آب گرم در اقیانوس ها هستند.

۱۷- عوامل موثر بر دما را بنویسید.

-عرض جغرافیایی،

-ارتفاع از سطح زمین (به طور متوسط به ازای هر ۱۰۰۰ متر درجه سانتی گراد کاهش دما در لایه ورد سپهر،)

-دوری و نزدیکی به اقیانوس‌ها و دریاها،

-عبور جریان‌های دریایی آب گرم و آب سرد،

-جهت و شیب ناهمواری‌ها

۱۸-چرا هوابرده چیز فشارمی آورد؟

زیرا هوا دارای وزن است و بنابراین، بر همه چیز فشار وارد می‌کند.

۱۹-فشار هوا به وسیله ..... اندازه گیری می‌شود.

فشارسنج

۲۰- واحد اندازه گیری فشار هوا ..... است.

«هکتوپاسکال»

۲۱- سیکلون چگونه به وجود می‌آید؟

هوای گرم سبک به سوی بالا صعود می‌کند. بنابراین، هوای گرم نسبت به اطراف خود فشار کم تری دارد و درنتیجه بر روی منطقه گرم یک مرکز کم فشار (سیکلون) ایجاد می‌شود.

۲۲- در کم فشار (سیکلون) فشار هوا به سمت مرکزناحیه کم می‌شود یا زیاد؟

کم می‌شود

۲۳- پرفشار (آنتمی سیکلون) چگونه به وجود می‌آید؟

هوای سرد سنگین است و به سمت پایین یا سطح زمین فرود می‌آید، درنتیجه بر روی منطقه سرد یک مرکز پر فشار (آنتم سیکلون) پدید می‌آید.

۲۴-در پرفشار (آنتم سیکلون)، فشار هوای سمت مرکز ناحیه افزایش می‌یابد یا کاهش؟

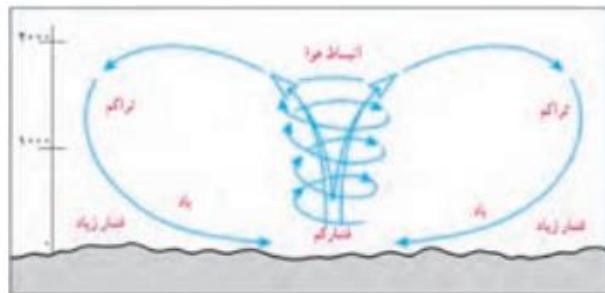
افزایش

۲۵- نحوه به وجود آمدن باد را بنویسید.

هوای همیشه از جایی که فشار بیشتری وجود دارد به سمت جایی که فشار کم تری دارد جریان می‌یابد و به این ترتیب، باد به وجود می‌آید.

به عبارت دیگر، هوای گرم و سبک بالا می‌رود و هوای نسبتاً سرد و سنگین به زیر آن می‌رود و جانشین آن می‌شود.

۲۶- توده هوای چیست؟

به حجم وسیعی از هوای از نظر دما و رطوبت، در سطح افقی تا صدها کیلومتر ویژگی‌های یکسانی داشته باشد، توده هوای گفته می‌شود.

۲۷- جبهه چیست؟

جبهه‌ها مرز بین دو توده هوای مجاورند و آنها را از هم جدا می‌کنند.

۲۸- منطقه گذار چگونه به وجود می آید؟

وقتی در یک ناحیه دو توده هوای متفاوت در مجاورت یکدیگر قرار بگیرند و به هم برخورد کنند، یک منطقه گذار یا تغییر از نظر دما یا فشار در مرزهای آنها پدید می آید.

۲۹- نتیجه برخورد توده های هوابایکدیگر چیست؟

ناپایداری هوا و در صورت دارا بودن رطوبت، موجب بارندگی

۳۰- جبهه قطبی در کجا تشکیل می شود؟

بین توده هوای سرد قطب و توده هوای مداری در منطقه معتدله تشکیل می شود.

۳۱- چرا در نواحی استوایی مراکز کم فشار تشکیل می شود؟

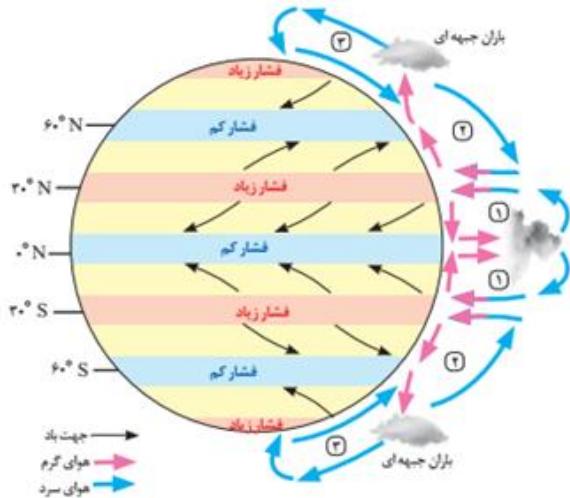
به دلیل زاویه مستقیم تابش و گرمای همیشگی

۳۲- چرا در نواحی قطبی مراکز پرفشار تشکیل می شود؟

به دلیل سردی فوق العاده هوا

۳۳- علل تشکیل مراکز پرفشار در اطراف مدار راس السرطان و راس الجدی چیست؟

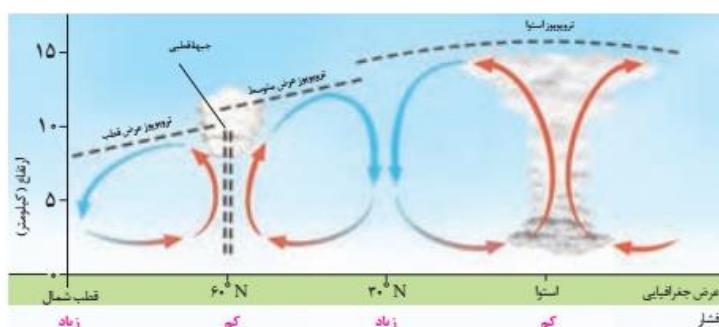
هوای استوایی در منطقه جنب استوایی (اطراف مدار رأس السرطان و رأس الجدی) سرد و سنگین می شود و فرومی نشیند و مراکز رفشار را به وجود می آورد.

۳۴- گردش عمومی هوا (علل به وجود آمدن بادهای اصلی در کره زمین) را شرح دهید.

در ناحیه استوایی، هوای گرم به سمت بالا صعود می‌کند و با بالا رفتن سردنی شود و رطوبت خود را به صورت باران فرمی‌ریزد. هوای سرد شده در نواحی فوقانی استوا به سمت عرضهای بالاتر حرکت می‌کند و تحت تأثیر نیروی کوئیولیس جهت این بادها منحرف می‌شود. در منطقه جنب استوایی (اطراف مدار رأس السرطان و رأس العجی) سردوسنگین می‌شود و فرومی‌نشینند و مراکز فشار زیاد یا پرفشار را به وجود می‌آورند.

در حوالی عرض جغرافیایی 60° درجه، دوباره بر اثر صعود هوا منطقه فشار کم ایجاد می‌شود. این منطقه تحت تأثیر توده هوایی است که از سمت قطب به طرف آن حرکت می‌کند و هوار را به سمت بالا می‌راند.

۳۵- نواحی پرباران کره زمین را نام ببرید.

نواحی استوایی و آسیای موسمنی

۳۶- نواحی کم باران کره زمین را نام ببرید.

برخی نواحی داخلی قاره‌ها و بیابان‌ها

۳۷-دو عامل اصلی وقوع بارش در یک ناحیه را بنویسید.

- وجود هوای مرطوب

اقیانوس ها و دریاها و دریاچه ها منبع عمدۀ رطوبت هوا هستند. بنابراین، نواحی، هرچه از اقیانوس ها و دریاها دورتر باشند رطوبت آنها کم تر و خشکی هوای شان بیشتر است.

- عامل صعود

توده هوای مرطوب باید تا ارتفاع معینی بالا برود و سرد شود تا به نقطه اشباع برسد و پس از تشکیل ابر، ببارد.

۳۸- انواع بارش (مکانیسم ایجاد بارش) را نام ببرید.

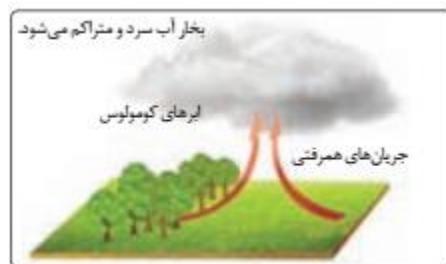
- بارندگی همرفتی

- بارندگی جبهه های (سیکلونی)

- بارندگی کوهستانی (ناهمواری)

۳۹- نحوه ایجاد باران در عامل همرفتی را توضیح دهید.

در این نوع بارندگی، توده هوای از هوای مجاور خود گرم تر می شود؛ همراه با بالا رفتن، دمای آن پایین می آید و ابر تشکیل می شود و بارندگی صورت می گیرد. بارش های بهاری بیشتر از این نوع اند.

۴۰- بارندگی جبهه ای یا سیکلونی در کجا ها به وجود می آید؟

این نوع بارندگی بیشتر در محل جبهه ها به وجود می آید؛ جایی که توده های هوای با یکدیگر برخورد می کنند.

۴۱- نحوه ایجادبارندگی در عامل کوهستانی (ناهمواری) را توضیح دهید.

در این نوع بارندگی، نواحی مرتفع و کوهستان‌ها با توجه به شکل و جهتی که دارند، مانع آن می‌شوند که توده هوا را مرتبط به طور افقی حرکت کند.

در نتیجه، توده هوا در امتداد دامنه کوه به طرف قله بالا می‌رود و هنگام صعود، دمای آن کاهش می‌یابد و دیگر نمی‌تواند رطوبت را در خود نگه دارد و بنابراین، موجب بارش می‌شود.

۴۲- معروف‌ترین طبقه بندی آب و هوایی چیست؟

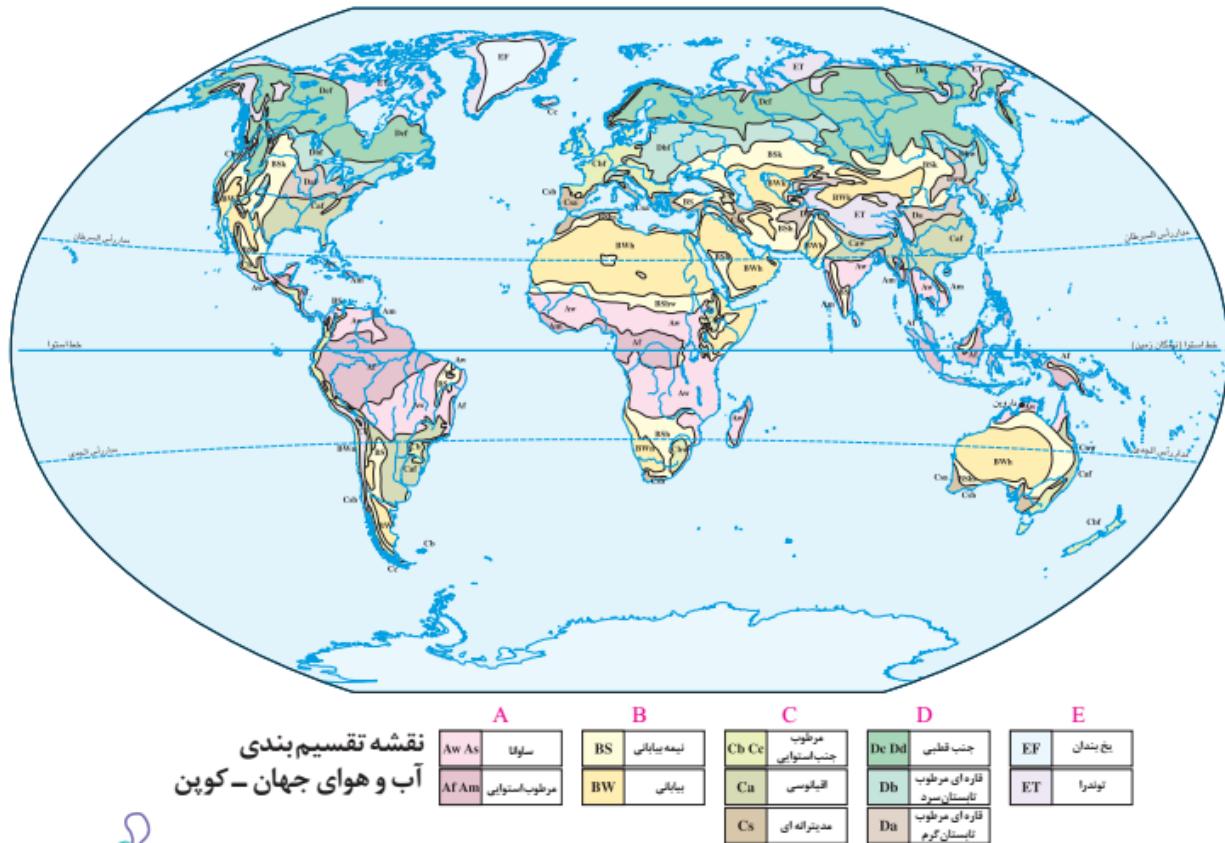
طبقه بندی «کوپن»

۴۳- سه معیار اصلی در طبقه بندی کوپن را نام ببرید.

بارش، دما و پوشش گیاهی

۴۴- پنج گروه اصلی آب و هوای بر طبق تقسیم بندی کوپن را بنویسید.

پوشش گیاهی	بارش	دما	نام آب و هوای	علامت آب و هوای
مناسب برای جنگل‌های بارانی استوایی	بارش در تمام سال	هیچ ماهی سردتر از $+18^{\circ}\text{C}$ نیست.	استوایی (گرم و مرطوب)	A
نامناسب برای رویش گیاه	کمبود بارش	اختلاف دما زیاد است.	خشک	B
مناسب برای جنگل‌های خزان‌دار	بارش در دوره سرد سال بیشتر از دوره گرم	سردترین ماه بین $+3^{\circ}\text{C}$ تا -18°C است.	معتدل	C
مناسب برای جنگل‌های مخروطی سردسیری	بارش تابستان بیشتر از زمستان	سردترین ماه زیر -3°C است.	سرد	D
نامناسب برای رویش گیاه	کمبود بارش	هیچ ماهی بیش از 10°C نیست.	بسیار سرد (قطبی)	E

۴۵- ویژگی‌های بیابان هارا بنویسید.

مناطق خشک مناطقی هستند که کمبود بارش دارند. به علاوه، بارندگی در این مناطق نامنظم است؛ به طوری که ممکن است چند سال هیچ بارشی صورت نگیرد و یا منطقه به طور ناگهانی با رگبارهای کوتاه مدت مواجه شود. در بیابان‌ها میزان پوشش گیاهی ضعیف است.

۴۶- دو ویژگی بیابان را بنویسید.

کمبود بارش و تبخیر زیاد

۴۷-بیابان های گرم در کدام مناطق قرار دارند؟

ر نواحی مجاور مدار رأس السرطان و رأس الجدی

۴۸-گرم ترین نواحی جهان را نام ببرید.

دره مرگ در کالیفرنیا و در سال ۱۹۹۲ دمای ۵۸ درجه سانتی گراد برای العزیزیه واقع در کشور لیبی در صحرای بزرگ افریقا به عنوان گرم ترین نقاط جهان ثبت شده است. در سال ۲۰۰۹ ماهواره ها دمای ۷۰ درجه سانتی گراد را برای بیابان لوت در ایران به عنوان داغ ترین نقطه زمین ثبت کردند.

۴۹-بیابان های سرد در کدام مناطق قرار دارند؟

در عرض جغرافیایی بالا یا در ارتفاعات زیاد

۵۰-علل ایجاد بیابان ها را بنویسید.

الف) استقرار مراکز پرفشار

ب) دوری از منابع رطوبتی

۵۱-علل کمی بارش در نواحی پرفشار چیست؟

در نواحی پرفشار، فرونژینی هوا مانع صعود هوا و در نتیجه، بارش می شود.

۵۲-علل تشکیل منطقه پرفشار در اطراف مدار راس السرطان و راس الجدی چیست؟

توده های هوا در حوالی مدارهای رأس السرطان و رأس الجدی فرمی نشینند و منطقه پرفشار را به وجود می آورند.

۵۳-کمربند بیابانی کره زمین در اطراف مدارهای ..... در سه قاره گسترده شده است.

راس السرطان-راس الجدی

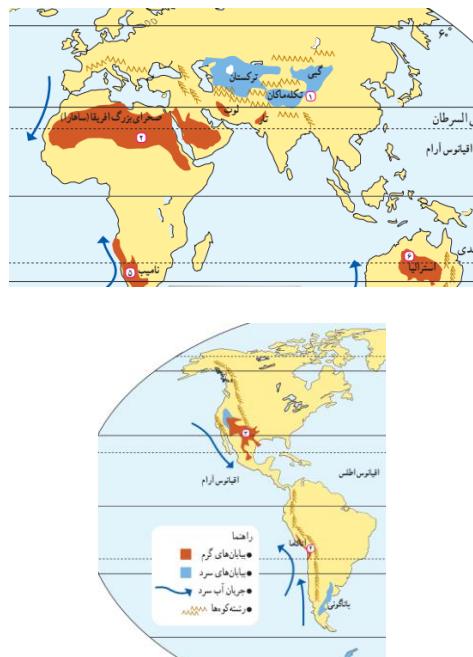
۵۴-علل تشکیل بیابان هایی مانند آتاکاما و نامیب چیست؟

وجود مرکز پرفشار و صعود نکردن هوا و تشدید آن توسط جریان های آب سرد ساحلی

۵۵-علل ایجاد بیابان هایی مانند تکله ماکان و گبی را بنویسید.

برخی نواحی به علت دوری از دریاها و منابع رطوبتی و هم چنین قرار گرفتن در پشت کوه‌ها که از رسیدن توده هوای مرطوب به آنها جلوگیری می‌کند، با خشکی هوا مواجه می‌شوند؛ مانند بیابان گُی یا تکله ماکان.

۶۵- در نقشه جهان نما بیابان های گبی، صحرای بزرگ افریقا، آتاکاما و نامیب را مشخص کنید.

درس ۴

۱- سنگ کره (لیتوسфер) چیست؟

سنگ کرده بخش خارجی زمین است که حالت جامد دارد و از سنگ و خاک تشکیل شده است. این بخش شامل قاره ها و کف و بستر دریاها و اقیانوس هاست.

۲-چهار ناهمواری اصلی و عمدۀ سطح زمین را نام ببرید.

فلات-کوه - رشته کوه - تیه

۳-فلات حیست؟

فلات‌ها، سرزمین‌های مرتفع و نسبتاً همواری هستند که در کوهستان‌ها محصور بوده و کناره‌های آن‌ها با شیب تند به نواحی پست متصل می‌شود. برخی فلات‌ها وسیع و برخی کم وسعت اند.

۴- کوه و رشته کوه را تعریف کنید.

کوه ناهمواری برجسته و مرفوعی است که معمولاً دامنه های تند و قله برجسته دارد. مجموعه ای از کوه ها که به شکل نواری در کنار هم قرار گرفته اند، رشته کوه را به وجود می آورند؛ مانند رشته کوه های عظیم هیمالیا، آندها، راکی، آلپ، البرز و زاگرس.

۵- فلات و کوه را باهم مقایسه کنید.

فلات ها و کوه ها هر دو مرتفع اند اما کوه دارای قله است و هرچه به سمت نوک آن می رویم، باریک تر می شود اما فلات مرتفع و نسبتاً مسطح است.

۶- تپه را تعریف کنید.

تپه ها نسبت به کوه ها ارتفاع کم تری دارند اما از نواحی پیرامون خود بلندترند.

۷- چگونگی محاسبه ارتفاع کوه ها و تپه ها را توضیح دهید.

ارتفاع کوه ها و تپه ها و سایر عوارض سطح زمین را نسبت به سطح دریا (سطح متوسط آب های آزاد) محاسبه می کنند.

۸- میزان ارتفاع کوه ها و تپه ها را بنویسید.

در برخی منابع، ارتفاع کوه ها بیش تر از ۴۰۰۰ متر (حدود ۲۰۰۰ پا) و تپه ها کمتر از ۴۰۰۰ متر در نظر گرفته شده است. در برخی منابع دیگر، ارتفاع تپه ها ۳۰۰۰ تا ۴۰۰۰ متر ذکر شده است.

۹- دشت را تعریف کنید.

دشت ها سرزمین هایی پست و نسبتاً هموارند که در میان کوه ها یا در کنار سواحل و یا میان فلات ها و کف دره ها قرار گرفته اند.

۱۰- اهمیت دشت را بنویسید.

دشت هانوایی عمدہ سکونت، زندگی و فعالیت انسان ها را تشکیل می دهند.

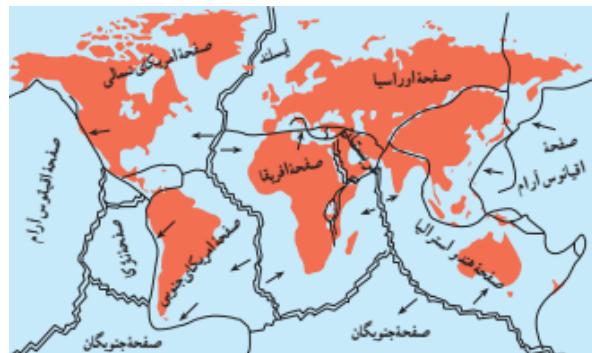
۱۱- چرا اشکال مختلف ناهمواری در سطح زمین پدید می آید؟

عوامل درونی که موجب پیدایش کوه ها می شوند و عوامل بیرونی که دراثر آن ناهمواری ها دچار فرسایش می شوند.

۱۲- بر طبق نظریه زمین ساخت ورقه ای یا صفحه ای کوه ها چگونه ایجاد شده اند؟

پوسته زمین به قطعات بزرگی تقسیم شده است. این ورقه ها (پوسته و گوشه فوکانی) روی بخش خمیری شکل گشته به آرامی حرکت می کنند.

ورقه ها از هم دور یا به هم نزدیک می شوند، به هم برخورد می کنند و یا در امتداد هم می لغزند. نتایج حرکت این ورقه ها طی میلیون ها سال، ایجاد چین خوردگی ها، رشته کوه ها، شکست ها (گسلها و شکاف ها) و پیدایش کوه های آتشفسانی است.

۱۳- مهم ترین عوامل تغییر چهره زمین چیست؟

هوازدگی و فرسایش

۱۴- هوازدگی را تعریف کنید.

هوازدگی عبارت است از فرایندی که طی آن، سنگ ها خرد و متلاشی و تجزیه می شوند.

۱۵- هوازدگی شیمیایی را تعریف کنید.

در هوازدگی شیمیایی، ساختمان کانی ها و ترکیب شیمیایی سنگ ها نیز تغییر می کند.

۱۶- عوامل مهم هوازدگی شیمیایی را نام ببرید.

اکسیژن و رطوبت

۱۷- هوازدگی زیستی را تعریف کنید.

فعالیت های موجودات زنده، یعنی گیاهان و جانوران، موجب تغییرات فیزیکی و شیمیایی در سنگ ها می شود؛ برای مثال، رشد ریشه درختان یا ایجاد حفره های زیرزمینی توسط جانداران حفار، مانند موش ها و موریانه ها، باعث خردشدن سنگ ها می شود.

۱۸- سرعت هوازدگی در سنگ ها به چه عواملی بستگی دارد؟

جنس سنگ ها، نوع آب و هوا و زمان

۱۹- فرسایش را تعریف کنید.

فرسایش عبارت است از جدا شدن ذرات سنگ و خاک از بستر خود و جابه جایی آنها توسط عوامل مختلف چون آب و باد

۲۰- سه مرحله فرسایش را نام ببرید.

۱- کنده شدن مواد از جای خود (حفر)، ۲- انتقال و ۳- رسوب گذاری یا انباسته شدن مواد در مکان های دیگر
۲۱- عوامل فرسایش را نام ببرید.

آب های جاری- یخچال ها- باد- امواج دریا- انسان

۲۲- نقش رودها در فرسایش کره زمین را بنویسید.

رودها به طور مداوم در حال حرکت بر سطح زمین اند. آنها ذرات کوچک و بزرگ را از بستر و کناره های خود جدا می کنند و به مکان های دیگر انتقال می دهند. این مواد در جاهایی که سرعت رود کم می شود، روی هم انباسته می شوند.

بر اثر طغیان رودها و وقوع سیلاب ها نیز حجم عظیمی از رسوبات جابه جا و در زمین های پیرامون پخش می شود.

۲۳- نقش یخچال هارا در فرسایش کره زمین را بنویسید.

یخچال ها توده های بزرگ یخ هستند که بر اثر انباسته و فشرده شدن برف طی هزاران سال در نواحی قطبی یا بسیار سرد به وجود آمده اند و بر اثر نیروی جاذبه، به آرامی از نواحی بلند به سمت نواحی پست تر حرکت می کنند.
یخچال ها، در مسیر خود سنگ ها را از جا می کنند و با خود می برنند.

۲۴- نقش بادران در فرسایش کره زمین را بنویسید.

باد به ویژه در بیابان ها، موادی چون خاک و ماسه و شن را از زمین می کنند و تا مسافت‌های دور می برد. بادها ذرات ماسه را به سطوح مختلف سنگ‌ها می کوبند و آن‌ها را می سایند.

۲۵- نقش امواج دریارا در فرسایش کره زمین را بنویسید.

ناواحی ساحلی به طور دائم درمعرض هجوم و سایش امواج دریا قرار دارند. در زمان هایی که دریا طوفانی است، گاهی صخره‌ها و کناره‌های ساحل با سنگینی چند تن آب روبه رو می شوند. جریان‌های دریایی اقیانوس‌ها نیز رسوبات را با خود حمل و در مکان‌های مختلف رسوبگذاری می کنند.

۲۶- نقش انسان و فعالیت‌های انسان را در فرسایش کره زمین را بنویسید.

فعالیتهای انسان در بهره برداری از محیط طبیعی موجب تغییر پوسته زمین و کندن و حمل و جابه جایی سنگ‌ها و خاک‌ها در مکان‌های مختلف می شود؛ برای مثال، حفر معدن و تونل، ایجاد جاده‌ها، ساختن سدها و منحرف کردن مسیر رودها، شخم زدن زمین و از بین بردن پوشش گیاهی، تغییرات زیادی در پوسته زمین ایجاد می کنند.

۲۷- عوامل پیدایش و تغییر کوه‌ها را بنویسید.

فعالیت‌های مربوط به تکتونیک ورقه‌ای از طریق ایجاد چین خوردگی‌ها، گسل‌ها یا بالا آمدن مواد مذاب و شکل گیری آتش فشان، کوه‌ها را به وجود می آورند. سپس، هوازدگی و فرسایش کوه‌ها را تغییرمی دهند.

۲۸- عوامل مهم هوازدگی فیزیکی در کوهستان‌ها را بنویسید.

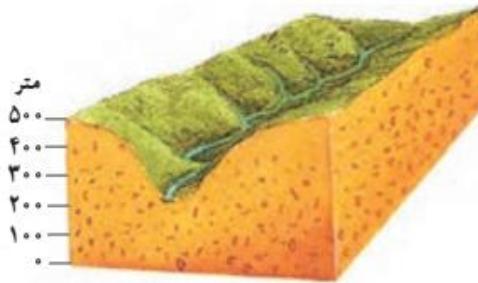
تغییرات دمای شب و روز و یخ بستن آب در شکاف‌ها و درزها

۲۹- دو عوامل مهم فرسایش در کوهستان‌ها را بنویسید.

آب‌های جاری و یخچال‌ها

۳۰- دره‌های شکل چیست؟

دره‌های شکل معمولاً بر اثر جریان آب رودها و فرسایش آبی، شکل می گیرند و علت این که آن‌ها را با حرف "V" نام گذاری کرده اند این است که دامنه‌های تنگ و پرشیب دارند.

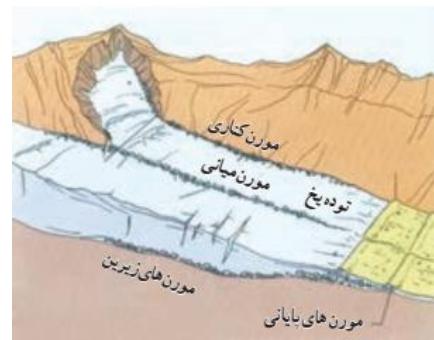

۳۱- نحوه پیدایش یخچال های کوهستانی را بنویسید.

در برخی کوهستان ها برف و یخ دائمی وجود دارد. وقتی بارش برف بیش از میزان ذوب آن در سال باشد، برف های اضافی طی سالیان دراز انباسته و متراکم می شوند و ضخامت آنها افزایش می یابد و یخچال ها را پدید می آورند.

۳۲- مورن یا یخ رفت را تعریف کنید.

به سنگ ها و رسوباتی که یخچال ها با خود حمل می کنند، «مورن یا یخرُفت» می گویند.

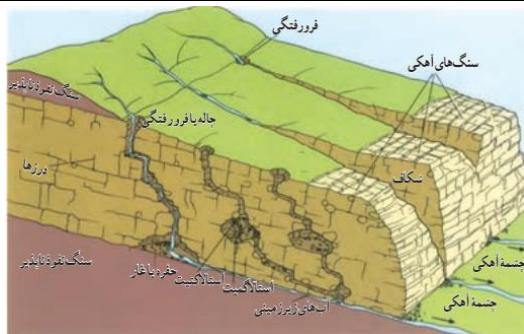

۳۳- علل تشکیل دره های U-شکل چیست؟

دره های U-شکل معمولاً بر اثر فرسایش یخچالی طی هزاران سال پدید آمده اند.

۳۴- اشکال «کارستی» (Karstic) چیست؟

در برخی نواحی کوهستانی ای که سنگ ها قابلیت حل شدن در آب را داشته باشند، مانند سنگ های آهکی و نظایر آن، آب های جاری با نفوذ به زیرزمین از طریق درزها و شکاف ها و حل کردن سنگ ها در خود، پدیده های فرسایشی چون غارهای طبیعی و چشمه های آهکی پدید می آورند که در اصطلاح به آنها اشکال «کارستی» (Karstic) گفته می شود.

۳۵- معنی کارست و نقش آن در انحلال بعضی سنگ‌ها را توضیح دهید.

طور کلی، «کارست» پدیده خوردگی و انحلال سنگ‌های آهکی است. آب‌هایی که با دی‌اکسید کربن و هوا ترکیب می‌شوند، اسیدکربنیک تولید می‌کنند و با حل کردن آهک و گچ در خودمی‌توانند موجب خوردگی و انحلال سنگ‌ها شوند.

۳۶- مهمترین اشکال کارستی در ایران را نام ببرید.

اشکال کارستی به ویژه در کوه‌های زاگرس زیاد است و همچنین غارهای علی صدر همدان و کتله خور زنجان.

۳۷- عامل مهم فرسایش در مناطق خشک و بیابانی..... است.

باد

۳۸- علل شدید بودن فرسایش بادی در بیابان‌ها را بنویسید.

آب و هوایی خشک، وزش بادهای شدید، وجود خاک‌های نرم و فقر پوشش گیاهی

۳۹- اشکال فرسایش در بیابان‌ها، ناشی از دو فرایند ..... و ..... است.

«کاوشی» و «تراکمی»

۴۰- اشکال کاوشی چیست؟

این نوع فرسایش بیشتر حاصل کنده شدن ذرات از یک مکان و انتقال آنها به مکان‌های دیگر است.

۴۱- دشت ریگی (رگ) یا سنگ فرش بیابان چیست؟

وقتی در زمین های پوشیده از ماسه های ریز، شن و سنگ های ریز را با خود می برد، در طول زمان، سنگ های درشت بر جای می مانند و سطوحی پر از قلوه سنگ هابه وجود می آورند که به آن سنگ فرش بیابانی نیز می گویند.

۴۲-چاله های بادی چگونه در بیابان ها به وجود می آیند؟

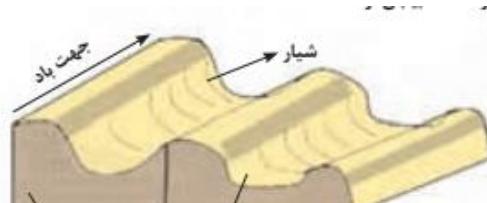
در نواحی دارای ماسه های ریز، و به ویژه فاقد پوشش گیاهی، بادذرات را از محل خود جایه جا می کند و به تدریج حفره ها یا چاله هایی وسیع پدید می آورد.

۴۳-فرسایش بادی چگونه کند و یا متوقف می شود؟

اگر در اثر برخورد با آب های زیرزمینی، رطوبت و چسبندگی در دانه ها به وجود بیاید، فرسایش بادی گندو سپس متوقف می شود.

۴۴-کلوت (یاردانگ) چیست؟

کلوت یا یاردانگ در رسوبات نرم به جامانده از دریاچه های قدیم پدید می آید. طی میلیون ها سال، باد شیارهایی موازی و U-شکل در این رسوبات ایجاد می کند.

۴۵-کلوت ها که حاصل فرسایش ..... — هستند

بادی - آبی

۴۶-در کدام کشورها کلوت ها وجود دارند؟

ایالات متحده امریکا، مصر، چین و ایران

۴۷-گرزدیو و ستون های سنگی چیست؟

گاهی باد مواد نرمی را که در زیر یا لبه تخته سنگ ها قرار گرفته اند، تخریب می کند و با خود می برد و بخش های سخت و مقاوم را باقی می گذارد. در نتیجه، ستون هایی سنگی به شکل قارچ یا سایر اشکال به وجود می آیند که به آنها گرزدیو، دودکش جن می گویند.

۴۸- اشکال تراکمی در بیابان ها چیست؟

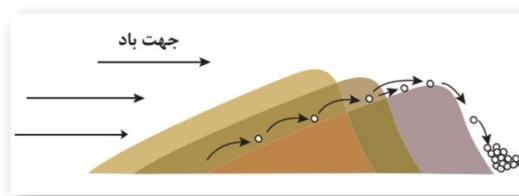
این فرسایش حاصل انباشته شدن ذرات توسط باد در یک مکان است.

۴۹- نحوه تشکیل تلماسه ها را بنویسید.

تپه های ماسه ای یا تلماسه بر اثر وزش باد و جابه جا شدن ماسه و شن پدید می آیند، ماسه هایی که به وسیله باد در سطح زمین حرکت می کنند، اگر به موانعی مثل گیاهان و بوته های خار یا قطعات سنگ و نظایر آن برخورد کنند و متوقف شوند یا سرعت باد در منطقه کاهش یابد، روی هم انباشته می شوند و سرانجام تلماسه ها یا تپه های ماسه ای را تشکیل می دهند.

۵۰- تلماسه ها چگونه حرکت می کنند؟

برخی تلماسه ها می توانند طی یک سال ۲۰ متر در جهت وزش باد حرکت کنند. با وزش باد، ماسه رو به باد به طرف بالا رانده می شوند و پس از رسیدن به قله، در دامنه پشتی فرود می آیند و همانجا انباشته می شوند.

۵۱- برخان چیست؟

برخان ها تپه های ماسه ای هلالی شکل و منفردی هستند که دو زائده یا بازو در جهت باد دارند. بلندی بعضی از برخان ها در دشت لوت به ۴۰ متر نیز می رسد.

۵۲- تعریف ساحل را بنویسید.

ساحل یا کرانه، منطقه تماس خشکی و دریاست.

۵۳- انواع ساحل را نام ببرید.

سواحل پست و ماسه ای و سواحل صخره ای

۵۴- عوامل فرسایش در مناطق ساحلی را بنویسید.

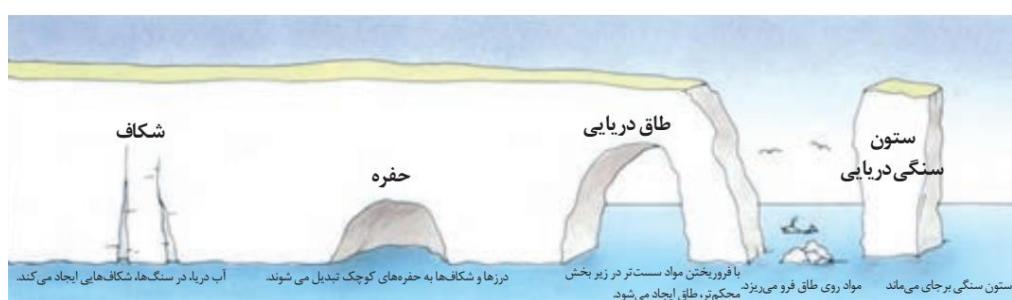
مناطق ساحلی به طور مداوم تحت تأثیر امواج دریا، جزر و مد و باد قرار می گیرند.

۵۵- فرسایش سنگ ها در مناطق ساحلی چگونه انجام می شود؟

بادهایی که بر سطح اقیانوس ها و دریاها می وزند، امواج را به وجود می آورند. نیروی امواج، به ویژه زمانی که دریا توفانی باشد، زیاد است. علاوه بر امواج، انحلال سنگ های آهکی سواحل در آب دریا و نفوذ آب به شکاف ها و درزهای این نوع سنگ ها موجب فرسایش می شوند و اشکال خاصی را در سواحل پدید می آورند.

۵۶- اشکال فرسایش کاوشی در سواحل صخره ای دریا را نام ببرید.

ستون های سنگی دریایی، غارها و طاق های دریایی

۵۷- مهمترین اشکال فرسایشی تراکمی در سواحل را نام ببرید.

آب سنگ ها و جزایر مرجانی، با تلاق هاو زبانه یا دماغه ماسه ای

درس ۵

۱- بوم سازگان (اکوسیستم) را تعریف کنید.

مجموعه ای از موجودات زنده که با یکدیگر و با محیطی که در آن زندگی می کنند، در ارتباط و تعامل اند.

۲- دو بخش بوم سازگان را نام ببرید.

بخش زنده شامل تولیدکنندگان (گیاهان) - گیاه خواران - گوشتخواران ،

تجزیه کنندگان(باکتری ها و)

بخش غیرزنده شامل سنگ ، خاک، هوا ، آب و .. .

۳- نقش گیاهان در بوم سازگان را بنویسید.

گیاهان تنها موجودات زنده تولیدکننده در یک بوم سازگان هستند؛ زیرا می توانند با عمل نورساخت (فتوسنتز)، غذا بسازند و به این ترتیب حیات دیگر موجودات زنده به آنها وابسته است.

۴- زیست بوم را تعریف کنید.

زیست بوم از تعدادی بوم سازگان تشکیل شده است و وسعت زیادی دارد.

۵- چگونه زیست بوم ها، نواحی مختلف را به وجود آورده اند؟

زیست بوم ها نواحی وسیع جغرافیایی هستند که در آنها انواع خاص و مشابهی از گیاهان و جانوران زندگی می کنند و به همین سبب، یک ناحیه را به وجود می آورند که از سایر نواحی متمایز می شود؛ مانند زیست بوم توندرا یا زیست بوم جنگل های بارانی استوایی.

۶- نوع هرزیست بوم و ویژگی های آن به چه عواملی بستگی دارد؟

موقعیت جغرافیایی،

شكل ناهمواری ها

ارتفاع از سطح زمین

جنس خاک ها

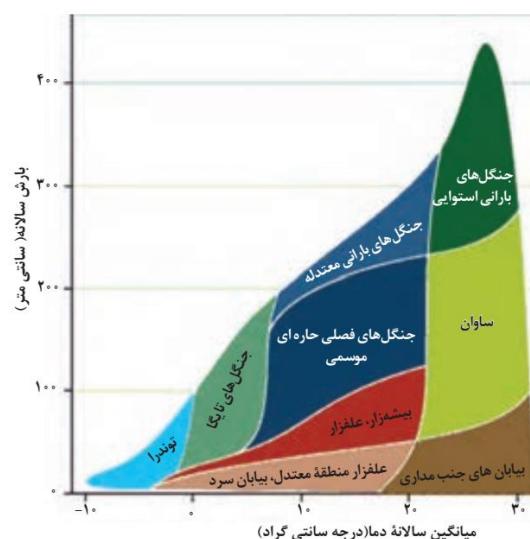
از آن جا که این عوامل در سطح زمین یکنواخت نیستند و متفاوت اند، زیست بوم های متنوعی پدید آمده است.

۷- موضوع جغرافیای زیستی چیست؟

مطالعه زیست بوم ها، یکی از موضوعات رشته «جغرافیای زیستی» است.

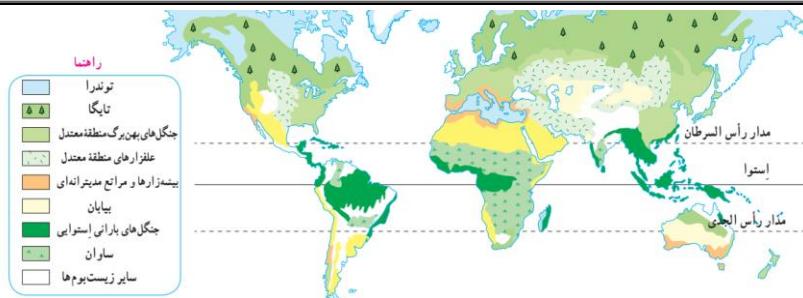
۸- دو عامل اصلی وايتکر در طبقه بندی بوم سازگان را نام ببرید.

بارش و دما

۹- طبقه بندی زیست بوم ها براساس نظر گودی را توضیح دهید.

وی در این طبقه بندی، زیست بوم ها را به هشت زیست بوم تقسیم کرده است.

۱۰- روش های جدید طبقه بندی زیست بوم ها را توضیح دهید.

در روش های جدید، یکی از معیارهای مورد استفاده برای تمایز زیست بوم ها از یکدیگر «میزان تولید ماده آلی» و سرعت رشد گیاهان هر زیست بوم است.

۱۱- علل تفاوت میزان تولید ترکیبات آلی و توده زیستی در اکوسیستم ها چیست؟

هرچه سرعت رشد پوشش گیاهی در یک ناحیه بیش تر باشد، میزان تولید ماده آلی در آنجا بیش تر است. انتشار و انرژی خورشید در سطح زمین یکنواخت نیست به همین دلیل، زیست بوم ها از نظر میزان تولید ترکیبات آلی و توده زیستی که از آنها حاصل می شود، تفاوت دارند.

۱۲- میزان تولید مواد آلی گیاهان در زیست بوم ها چقدر است؟

میزان تولید مواد آلی گیاهان را می توان اندازه گیری کرد. انرژی دریافتی روزانه در مناطق نزدیک قطبی حدود ۱۰۰ کالری در سانتی مترمربع است؛ در حالی که در مناطق معتدل حدود ۴۰۰ کالری و در مناطق استوایی ۸۰۰ کالری در سانتی مترمربع است.

۱۳- چرا ناهمواری ها و ارتفاعات نیز در پراکندگی پوشش گیاهی و زندگی جانوری نواحی تأثیر می گذارند؟

علاوه بر عوامل آب و هوایی و خاک، نوع ناهمواری ها و ارتفاعات نیز در پراکندگی پوشش گیاهی و زندگی جانوری نواحی تأثیر می گذارند؛ زیرا گیاهان و جانوران در ارتفاع معینی قادر به زیستن هستند.

۱۴- قابلیت های نواحی بیابانی را بنویسید.

-گردشگری-

-معادن (برای مثال بوکسیت در بیابان) استرالیا، فسفات در صحرای بزرگ افریقا، الماس در کالاهاری، مس در بیابان آتاکاما و نفت در عربستان

-انرژی-ساعت های آفتایی زیاد و شدت تابش انرژی خورشیدی

مناسب برای تحقیقات نجومی و صنایع هوافضا (به دلیل آسمان صاف و بدون ابر)

۱۵- محدودیت های نواحی بیابانی را بنویسید.

-کمبود آب و خاک برای کشاورزی

--شرایط نامناسب برای سکونت و فعالیت انسان مانند سرما یا گرمای شدید هوا، خشکی هوا، کمبود آب و دشواری آمد و شد و راه سازی به دلیل پوشش وسیع ماسه ای

-حرکت ماسه های روان و فرسایش خاک

۱۶- بیابان زایی یا بیابانی شدن چیست؟

بیابانی شدن (بیابان زایی) یکی از نگرانی های جوامع امروز است. بیابانی شدن یعنی گسترش بیابانها و تبدیل مناطق بیشتری به بیابان.

۱۷- مهم ترین عوامل بیابانی شدن را بنویسید.

-خشکسالی و گرم شدن هوا و کاهش بارندگی،

-حفر چاه های عمیق و نیمه عمیق در مناطق خشک و استفاده بی رویه از آب های زیرزمینی،

-از بین رفتن پوشش گیاهی؛ برای مثال کندن بوته ها و علف ها برای تأمین سوخت ساکنان حاشیه بیابان ها.

۱۸- روش ها و راهکارهای پیش گیری از گسترش بیابان ها (بیابان زایی) را بنویسید.

-کاشت گیاهان سازگار و مقاوم با نواحی خشک مانند بنه و گُنار، اکالیپتوس و اقاقيا؛

-مقابله با برداشت بی رویه از آب های زیرزمینی و چرای بی رویه دام ها؛

-مالج پاشی روى ماسه ها برای تثبیت آنها و جلوگیری از حرکت شان.

۱۹- قابلیت های نواحی ساحلی را بنویسید.

ماهیگیری و فعالیت ها و مشاغل وابسته به صید آبزیان

فعالیت های بازرگانی و بنادر و مشاغل وابسته به آن

گردشگری(استراحت، تفریح و ورزش های آبی)

انرژی حاصل از امواج و جزر و مد

۲۰- مهم ترین عواملی که سواحل را تهدید می کنند را بنویسید.

بالا آمدن سطح آب دریا و آلودگی

۲۱- بالا آمدن سطح آب دریاهای چگونه سواحل را تهدید می کند؟

تغییرات آب و هوایی و گرم شدن کره زمین موجب آن می شود که سطح آب دریاهای بالا بیاید. هم چنین، وقوع توفان ها، هاریکن، و سونامی (زمین لرزه دریایی) موجب هجوم امواج به ساحل و تخریب تأسیسات ساحلی می شود. در این صورت، ساکنان نواحی ساحلی باید تأسیسات را به نواحی عقب تر منتقل کنند. این کار برای آن ها هزینه زیادی دارد.

۲۲- عوامل آلودگی که سواحل را تهدید می کند را بنویسید.

آلودگی های ناشی از عبور و مرور کشتیهای نفت کش، تخلیه پسابهای صنعتی کارخانه ها و فاضلاب های شهری، که به طور مستقیم از طریق رودها به دریا تخلیه می شوند، هم چنین تجمع گردشگران در نواحی ساحلی موجب تولید انبوه زباله و انواع آلودگی ها در سواحل شده است.

۲۳- تنوع زیستی نواحی ساحلی را شرح دهید.

ناحیه ساحلی محل تلاقی زیست بوم خشکی و دریایی است. این ناحیه زندگی گیاهی و جانوری متنوع و خاص خود را دارد و گیاهان خشکی و آبزی، انواع ماهیان، مرجان ها و نرم تنان، پرندگان و حشرات و سخت پوستان را که در جزایر، آبهای و سواحل زندگی می کنند، در بر می گیرد.

۲۴- علل به خطرافتدن تنوع زیستی نواحی ساحلی را بنویسید.

به طورکلی، این تنوع زیستی در اثر تمرکز زیاد جمعیت در سواحل و فعالیت های انسانی در معرض خطر قرارگرفته است.

۲۵- راهکارهای حفاظت از نواحی ساحلی را بنویسید.

— حفاظت از سواحل در مقابل بالا آمدن آب و کاهش انرژی امواج با نصب و احداث انواع حفاظت‌های عمودی، موج شکن و دیواره‌های دریایی و نظایر آن؛

— حفاظت از تپه‌های ماسه‌ای ساحلی، تثبیت تپه‌های ماسه‌ای از طریق کشت گیاهان سازگار با محیط روی آن‌ها، انتقال ماسه از نواحی دیگر به ساحل و ایجاد تپه‌های ماسه‌ای مصنوعی؛

— پاک سازی سواحل از انواع آلودگی‌ها، تدوین مقررات و قوانین و نظارت بر فعالیتهای گردشگری و سایر فعالیت‌ها؛

— زهکشی اراضی ساحلی (خارج کردن آب از آنها)

۲۶- قابلیت‌های نواحی کوهستانی را بنویسید.

- تنوع زیستی گیاهی و جانوری

- تأمین منابع آب شیرین (رودها و چشمه‌ها) برای دشت‌ها و نواحی پایکوهی

- دامنه‌های مناسب برای پرورش دام و رمه گردانی

- جاذبه‌های گردشگری چشم اندازهای زیبا، هوای تمیز و معتدل، امکان کوه نوردی و ورزش‌های زمستانی چشمه‌های آب گرم

- معدان

۲۷- محدودیت‌های نواحی کوهستانی را بنویسید.

- شرایط سخت طبیعی مانند سرمای شدید به ویژه در شب‌ها، کاهش اکسیژن و مشکلات تنفسی؛

- مشکل بودن حمل و نقل و احداث راه‌ها، خطرات برف و یخ بندان؛

- منطبق بودن اغلب نواحی کوهستانی جوان بر گسل‌های فعال و وجود خطر زمین لرزه، آتش فشان‌های فعال و لغزش دامنه‌ها؛

- شیب زمین و محدودیت خاک، که خانه سازی و فعالیت‌های کشاورزی را با مشکل مواجه می‌کند.

۲۸- مشکلات محیط زیست در نواحی کوهستانی را بنویسید.

- تغییرات آب و هوازی و ذوب شدن یخچال‌ها،

- از بین رفتن پوشش گیاهی دامنه ها به سبب ساخت و سازهای غیراصولی مسکونی و تأسیسات -گردشگری و تفریحی،
  - چراً بی رویه دام ها،
  - حفر تونل ها و احداث جاده ها
  - استخراج معادن
  - آلودگی های محیطی مانند زباله و فاضلاب ها
  - ۲۹-راهکارهای حفاظت از محیط های کوهستانی را بنویسید.
  - کشت گیاهان بر روی دامنه ها برای جلوگیری از فرسایش خاک،
  - حفاظت از تنوع زیستی و حیات وحش
  - پاک سازی کوهستان ها از آلودگی ها
  - جلوگیری از به هدر رفتن آب
  - تدوین قوانین و مقررات برای فعالیت های گوناگون انسان در کوهستان
  - افزایش آگاهی عمومی در زمینه مراقبت از محیط کوهستان
- درس ۶**
- ۱- تعریف زبان را بنویسید.
  - زبان نظامی از ارتباطات است که در آن، معنی الفاظ را فقط گروه خاصی که در آن مشترک اند، درک می کنند و می فهمند و برای گروه دیگر، معنایی ندارد.
  - ۲- نقش زبان را بنویسید.
  - زبان از مهم ترین شاخصه ای فرهنگی است و برای افرادی که به آن تکلم می کنند، هویت مشترکی به وجود می آورد .

- زبان، همچنین، عنصر اصلی گسترش یک فرهنگ است؛ زیرا انسان‌ها از طریق آن، اطلاعات، تجربه‌ها، ارزش‌ها و آداب و رسوم خود را به دیگران و به نسل بعدی منتقل می‌کنند.

۳- خانواده‌های بزرگ زبانی چیست؟

گروه بزرگی از زبان‌هاست که یک ریشه اصلی دارند؛ برای مثال، مردم انگلستان، اسپانیا، روسیه، هند و ایران به زبان‌های مختلف صحبت می‌کنند اما همگی جزء خانواده زبانی هند و اروپایی محسوب می‌شوند؛ زیرا ریشه مشترک دارند.

۴- سه خانواده زبانی مهم و پرتکلم جهان را نام ببرید.

- خانواده هند و اروپایی

- خانواده چینی تبتی

- خانواده آفروآسیایی (سامیایی حامیایی)

۵- بزرگ‌ترین و گسترده‌ترین گروه زبانی دنیا..... است.

هند و اروپایی

۶- مهمترین زبان ایرانی را نام ببرید.

فارسی پشتواتجیکی لری گری بلوجی طبری گیلکی تالشی آذری

۷- خانواده چینی تبتی بیشتر در کدام منطقه از جهان سخنگو دارد؟

ناحیه آسیای شرقی

۸- معروف‌ترین و پرسخنگو ترین زبان خانواده چینی تبتی را بنویسید.

ماندارین چینی

۹- زبان مردم عرب و یهود و زبان مردم شمال آفریقا چیست؟

زبان سامی، زبان مردم عرب و یهود و زبان حامی، زبان بعضی از مردم در شمال افریقاست.

۱۰- اهمیت زبان عربی و محدوده جغرافیایی آن را بنویسید.

در بین زبان‌های خانواده آفروآسیایی، معروف ترین و مهم‌ترین آنها زبان عربی است که در جنوب غربی آسیا و شمال افریقا بدان تکلم می‌کنند.

زبان عربی زبان رسمی حدود بیش از ۲۰ کشور و یکی از زبان‌های رسمی سازمان ملل متعدد است. به علاوه، زبان قرآن است و با آن که قرآن به بسیاری از زبان‌های دنیا ترجمه شده است، میلیون‌ها نفر از مسلمانان جهان آن را به زبان اصلی (عربی) می‌خوانند و می‌آموزند و به همین دلیل، اهمیت ویژه‌ای دارد.

۱۱- عوامل گسترش برخی از زبان‌هارا بنویسید.

عواملی چون جنگ و فتح سرزمین‌ها، تجارت و مهاجرت مردم از یک ناحیه به نواحی دیگر، موجب گسترش برخی زبان‌ها و تغییر در نواحی زبانی شده است.

۱۲- نقش «عصر اکتشافات جغرافیایی» در تغییر تاریخی الگوهای زبانی جهان را توضیح دهید.

«عصر اکتشافات جغرافیایی» یکی از مهم‌ترین تغییرات تاریخی در الگوهای زبانی جهان در قرن ۱۵ و ۱۶ میلادی معروف به آغاز شد. وقتی اروپاییان با پیشرفت در دریانوردی، سرزمین‌های نو را کشف کردند، در امریکای شمالی، استرالیا و نیوزیلند، زبانان گلیسی گسترش یافت؛ در مستعمرات آنها در قاره‌های افریقا، امریکای جنوبی و بخش‌هایی از آسیا نیز زبان‌های انگلیسی، اسپانیایی، پرتغالی و فرانسوی رواج پیدا کرد.

۱۳- عامل گسترش زبان انگلیسی را توضیح دهید.

در قرن بیستم و بیست و یکم، با پیشرفت‌های صنعتی و گسترش ارتباطات، برخی زبان‌ها مانند انگلیسی در سراسر جهان به کار گرفته شد.

۱۴- اهمیت زبان انگلیسی را بنویسید.

امروزه از زبان انگلیسی در اغلب نرم افزارهای رایانه‌ای، برای پایش رفت و آمد هوایی‌ها و کشتی‌ها، و نیز در متون علمی و تحقیقاتی بین‌المللی استفاده می‌شود.

۱۵- علل غلبه بیشتر برخی زبان‌هادر جهان را بنویسید.

در اثر رشد ارتباطات و فناوری اطلاعات، برخی از زبان‌ها در جهان غلبه بیش تری پیدا کرده‌اند.

۱۶- چرا اغلب کشورها سعی می‌کنند زبان ملی و زبان‌های محلی خود را حفظ کنند؟

زیرا هویت فرهنگی شان پابرجا بماند.

۱۷- تاثیرات دین را بنویسید.

دین ها بر قوانین اجتماعی، عقاید، رفتارها و ارزش های اخلاقی، آیین ها و مراسم، و همچنین پدیده های قابل مشاهده مانند بنها و آثار هنری تأثیر زیادی دارند و به همین سبب، آثار دین را می توان در نواحی مختلف مشاهده کرد.

۱۸- دو گروه اصلی دین ها را نام ببرید.

الف) ادیان مبتنی بر یکتاپرستی

ب) ادیان مبتنی بر پرستش غیر خدای یگانه

۱۹- ادیان مبتنی بر یکتاپرستی را نام ببرید.

اسلام - مسیحیت - یهود - زرتشت

۲۰- ادیان مبتنی بر پرستش غیر خدای یگانه را نام ببرید.

آئیمیسم (مذاهب قبیله ای) - هندوئیسم - بودائیسم

۲۱- دومذهب بزرگ دین اسلام را نام ببرید.

تشیع و تسنن

۲۲- سه مذهب بزرگ دین مسیحیت را نام ببرید.

کاتولیک - پروتستان - ارتدوکس

۲۳- پیروان دین یهود در کدام نواحی هستند؟

بیشتر پیروان دین یهود به صورت پراکنده در شهرها و نواحی بزرگ بازارگانی جهان زندگی می کنند و سرزمین مشخصی ندارند. یکی از مراکز تجمع یهودیان، سرزمین فلسطین اشغالی است که بعد از جنگ جهانی دوم با حمایت دولت های استعماری اشغال شده است.

۲۴- چشم انداز فرهنگی چیست؟

چشم انداز یعنی منظره قابل رویت از یک مکان .ساختمان ها و بناها، سبک معماری، نوع سکونتگاه های شهری و روستایی، مزارع، جاده ها، خیابان ها و نظایر آن که در یک چشم انداز مشاهده می شود، شیوه زندگی مردم یک ناحیه را به مشاهده گر نشان می دهد.

۲۵- انسان ها چگونه چشم انداز فرهنگی خلق می کنند؟

انسان ها با تغییراتی که در محیط های طبیعی به وجود می آورند، «چشم انداز های فرهنگی» خلق می کنند. فرهنگ هر ناحیه، موجب به وجود آمدن چشم انداز های خاصی در آن ناحیه می شود.

۲۶- نقش مهم دین در خلق چشم انداز های فرهنگی را توضیح دهید.

پیروان یک دین با توجه به باورها و اعتقادات خود، چشم انداز های خاصی را در قالب معماری، هنر، نقاشی، مجسمه سازی، ایجاد مکان های مقدس و زیارتگاهی به وجود می آورند.

۲۷- علت تقسیم زمین به نواحی فرهنگی توسط جغرافی دانان را بنویسید.

جغرافیدان ها برای مطالعه و شناخت تنوع های فرهنگی، سطح زمین را به نواحی فرهنگی تقسیم کرده اند.

۲۸- معیارهای اصلی جغرافی دانان در تقسیم زمین به نواحی فرهنگی را بنویسید.

دین، زبان، آداب و رسوم، هنر و معماری و نوع فعالیت اقتصادی

۲۹- پدیده پخش یا انتشار را تعریف کنید.

پدیده پخش یا انتشار فرایندی است که طی آن یک موضوع یا پدیده مانند زبان، مذهب، افکار و ایده ها، نوآوری، وسایل و ابزار، لباس، شیوه زندگی و حتی بیماری از یک مکان به سایر مکان ها گسترش می یابد.

۳۰- تاثیرات پخش فرهنگی در زمان های گذشته را توضیح دهید.

پخش فرهنگی از زمان های بسیار کهن وجود داشته است. بسیاری از ابداعات بشر که در تمدن های اولیه شکل گرفته اند، مانند شیوه کشاورزی، خط، ذوب فلزات و تولید سلاح های جنگی، کم از ناحیه مبدأ خود به نواحی اطراف گسترش یافته اند.

۳۱- تاثیرداد و ستد ها در پخش فرهنگی را بنویسید.

در گذشته، دادوستد میان نواحی نقش مهمی در پدیده پخش فرهنگی داشته است. برای مثال، آمدوشد کاروان‌ها در مسیر جاده ابریشم موجب گسترش ابداعات، افکار، کالاهای... در سرزمین‌های مختلف می‌شد.

۳۲- عوامل مهم در پخش فرهنگی در دنیا امروز چیست؟

در دنیا امروز علاوه بر مهاجرت و دادوستد، گردشگری و جهانگردی، استفاده از انواع رسانه‌ها (کتاب و مجلات، تلویزیون و اینترنت و ...) و انقلاب در فناوری اطلاعات و ارتباطات، نقش مهمی در پخش فرهنگی دارند.

۳۳- انواع پخش و انتشار فرهنگی را بنویسید.

۱- گاهی دو ناحیه فرهنگی به هم خیلی نزدیک اند و پدیده فرهنگی در اثر تماس مستقیم مردم، از ناحیه‌ای به ناحیه دیگر منتقل می‌شود؛ مانند اورژش «هاکی» که مبدأ آن کشور کاناداست اما در بین مردم ایالات متحده امریکا و نواحی مرزی آن کشور با کانادا رواج بسیار یافته است.

۲- گاهی پخش و انتشار از یک فرهنگ به فرهنگ‌های دیگر بدون آن که فرهنگ‌ها در تماس مستقیم با یکدیگر باشند، اتفاق می‌افتد. امروزه برخلاف گذشته، با توجه به گسترش رسانه‌ها، نوع دوم پخش فرهنگی غالب است و رسانه‌ها نقش عمده‌ای در تغییر علائق، رفتارها، سبک زندگی روزانه (شیوه لباس پوشیدن، نوع غذا، تفریحات و ...) حتی در نواحی دورافتاده دارند.

۳۴- خطر بزرگ یکسان‌سازی فرهنگ‌ها و توسعه فرهنگ کشورهای سلطه‌گر چیست؟ شرح دهید.

خطری بزرگ برای فرهنگ و هویت ملی و بومی نواحی جهان می‌باشد.

درس ۷

۱- چهار گروه فعالیت‌های اقتصادی را نام ببرید و توضیح دهید.

الف - فعالیتهای نوع اول (کشاورزی)

به فعالیتهایی گفته می‌شود که با استخراج و بهدست آوردن مواد خام یا محصول ارزمند یا دریا سروکار دارند؛ مانند زراعت، دامپروری، صید ماهی، جنگل داری و استخراج معدن.

ب - فعالیتهای نوع دوم (صنعت)

شامل فعالیتهایی است که طی آنها منابع و مواد اولیه در کارخانه‌ها تغییرشکل می‌یابند و به کالا تبدیل می‌شوند؛ مانند تولید انواع کالاهایی که در زندگی روزانه از آنها استفاده می‌کنیم.

پ - فعالیتهای نوع سوم (خدمات)

به فعالیت‌هایی گفته می‌شود که در فرایند آنها خدماتی به دیگران ارائه می‌شود؛ مانند حمل و نقل، بانک داری، امور پزشکی و درمانی، امور آموزشی، قضایی، خرید و فروش، تجارت و مانند آن.

ت - فعالیتهای نوع چهارم:

بخشی از فعالیتهای اقتصادی که فراهم کننده خدمات مربوط به جمع آوری و پردازش اطلاعات و فناوریهای اطلاعاتی و ارتباطی (ICT) و پژوهش و تحقیق و توسعه است.

۲- اهمیت کشاورزی را بیان کنید.

کشاورزی یک فعالیت بسیار مهم اقتصادی است و در تامین غذای بشر نقش مهمی دارد. کشاورزی از گذشته‌های بسیار دور و شکل‌گیری اولین سکونتگاه هادر کنار رودها تا امروز، که تقریباً در همه کشورها انجام می‌شود، اهمیت خود را در زندگی بشر حفظ کرده است.

۳- معیارهای طبقه‌بندی کشاورزی در جهان را بنویسید.

برای طبقه‌بندی نواحی کشاورزی در جهان از معیارهای گوناگونی استفاده می‌شود؛ برای مثال، معیشتی یا تجاری بودن، اندازه و وسعت زمین، مالکیت زمین (شخصی، دولتی، اجاره‌ای و ...) میزان سرمایه، نیروی انسانی و کاربرد ماشین آلات و فناوری و ...

۴- انواع کشاورزی در جهان را نام ببرید.

الف- کشاورزی معیشتی (غیر تجاری)

ب- کشاورزی تجاری

۵- ویژگی‌های کشاورزی معیشتی (غیر تجاری) را بنویسید.

تولید محصول یا پرورش دام بیشتر در حد مصرف خانوار کشاورز یا فروش محلی صورت می‌گیرد و میزان تولید و سود اقتصادی، کم است.

۶- ویژگی های کشاورزی تجاری را بنویسید.

الف- تولید محصول کشاورزی یا پرورش دام به منظور فروش در بازارهای داخلی یا صادرات به کشورهای دیگر با هدف کسب سود انجام می شود.

ب- در این نوع کشاورزی، معمولاً از فناوری های پیشرفته و ابزارآلاتی مانند تراکتور، کمباین، بذر اصلاح شده و کود شیمیایی استفاده می شود.

پ- این نوع کشت به سرمایه بسیار نیاز دارد و میزان تولید محصول نیز در آن زیاد است.

ت- کشاورزی تجاری به دنبال رشد جمعیت در جهان گسترش یافته است و هم در کشورهای پیشرفته و هم در کشورهای کمتر توسعه یافته جهان رواج دارد.

۷- اهمیت غلات را بنویسید.

غلات مانند گندم، برنج، ذرت، جو، چاودار و ارزن نقش مهمی در تأمین غذای مردم جهان دارند. در کشورهای آسیایی و افریقایی بخش عمدۀ غذای مردم را غلات تشکیل می دهد.

۸- مهم ترین نواحی کشت گندم را نام ببرید.

از مهم ترین نواحی کشت غله تجاری در دنیا مزارع وسیع گندم در چین، هند، ایالات متحده امریکا، روسیه، کانادا، فرانسه و استرالیاست. این کشورها بخش عمدۀ گندم جهان را تولید می کنند.

۹- نواحی کشت ذرت در جهان را نام ببرید.

ذرت به طور وسیعی در اغلب نواحی دنیا کشت می شود. ایالات متحده امریکا حدود ۴۰ درصد ذرت جهان را تولید می کند.

۱۰- چرا برنج در نواحی خاصی کشت می شود؟

برنج از غلات مهم است و نقش مهمی در تأمین غذای جهان دارد اما به دلیل اینکه به شرایط خاص آب و هوایی گرم‌سیری و نیمه گرم‌سیری و رطوبت هوا و آب زیاد وابسته است، در نواحی خاصی کشت می شود. بیشتر برنج دنیا در قاره آسیا، به ویژه آسیای شرقی و جنوب شرقی، کشت می شود.

۱۱- ویژگی های مزارع غله تجاری و کشت و صنعت را بنویسید.

**الف-مزارع غله تجاری معمولاً بسیار بزرگ اند و کاشت و برداشت محصول در آن ها به صورت ماشینی انجام می شود.
گاه این مزارع به صورت یک شرکت یا اتحادیه بزرگ اداره می شوند.**

ب- در این نوع کشاورزی، معمولاً در کنار مزارع، کارخانه هایی برای تبدیل، بسته بندی و توزیع محصولات در بازارهای مصرف پدید می آید که در اصطلاح به آنها «کشت و صنعت» می گویند. معمولاً از بقیایی برداشت غلات برای خوراک دام استفاده می شود.

۱۲-«کشت و صنعت» چیست؟

در کنار مزارع، کارخانه هایی برای تبدیل، بسته بندی و توزیع محصولات در بازارهای مصرف پدید می آید.

۱۳- انقلاب سبز چیست؟

از دهه ۱۹۷۰ میلادی با انقلاب سبز و به کار بردن علمی، بذرهای اصلاح شده، کود و آفت کش های شیمیایی و ماشین آلات، برخی کشورها موفق شدند تولید کشاورزی خود را به چند برابر افزایش دهند که از جمله این کشورها می توان به فیلیپین و پاکستان اشاره کرد که در زمینه تولید برنج به خودکفایی رسیدند.

۱۴- دامداری تجاری چیست؟

دامداران برای تولید گوشت، شیر و سایر لبنتیات یا پشم به نگهداری از دام ها و پرواربندی آنها با استفاده از تجهیزات مدرن و روش های علمی اقدام می کنند.

۱۵- مهم ترین مراکز دامداری تجاری را نام ببرید.

ایالات متحده امریکا، اتحادیه اروپا، استرالیا، زلاندنو، آرژانتین و بربزیل از مهم ترین مراکز دامداری تجاری در جهان هستند.

۱۶- پلانتیشن چیست؟

پلانتیشن عبارت است از زمین های وسیع کشاورزی که به تولید یک محصول خاص اختصاص دارد. این محصولات برای صادرات و عرضه به بازارهای فروش جهانی تولید می شوند.

۱۷- محصولات تولیدی در مزارع پلانتیشن را نام ببرید.

موز، قهوه، آناناس و کاکائو

۱۸- مزارع پلاتنتیشن در کدام نواحی قرار دارد؟

در نواحی گرم و مرطوب استوایی در کشورهای مجاور استوا در قاره‌های آسیا، افریقا و امریکای جنوبی قرار دارند.

۱۹- چرا مروزه صاحبان اغلب مزارع تک محصولی تخصصی (پلاتنتیشن‌ها) شرکت‌های چندملیتی هستند؟

زیرا این گونه مزارع به سرمایه گذاری زیادی نیاز دارند.

۲۰- شرکت‌های چندملیتی را تعریف کنید.

شرکت‌هایی هستند که معمولاً بخش مرکزی آنها در کشورهای پیشرفته صنعتی قرار داردو شعبه‌های کارخانه‌های مونتاژ آنها در سایر نواحی ایجاد شده‌اند. این شرکت‌ها در خارج از مرزهای کشور مبدأ فعالیت می‌کنند.

۲۱- چرا بیشتر مزارع پلاتنتیشن در نزدیکی دریاهای نواحی استوایی قرار دارند؟

زیرا بتوانند از کشتی برای صدور محصولات به نواحی مختلف جهان استفاده کنند.

۲۲- پیامدهای توسعه مزارع پلاتنتیشن را بنویسید.

- خطرفراسایش و ضعیف شدن خاک

- به علاوه، استفاده مداوم و زیاداز کودها و آفت کشهای شیمیایی در این مزارع نیز به محیط زیست این نواحی آسیب می‌رساند.

۲۳- میلیون‌ها نفر گرسنه در کجا زندگی می‌کنند؟

قاره‌های آسیا، افریقا و امریکای لاتین و حوزه کارائیب

۲۴- علت گرسنگی و دستری نداشتن گروه‌هایی از مردم جهان به غذا چیست؟

علت اصلی گرسنگی «فقر» است. بی عدالتی، یعنی توزیع نابرابر درآمدها، در جهان موجب می‌شود عدهای قادر به خرید مواد غذایی نباشند.

جنگ‌ها و مهاجرت‌های اجباری عامل دیگر فقر و بی‌پولی و به دنبال آن گرسنگی محسوب می‌شوند. تغییرات آب و هوایی و وقوع خشکسالی، سیل، طوفان و نظایر آن نیز موجب کاهش ذخیره جهانی غلات و بالا رفتن قیمت‌های مواد غذایی می‌شوند و در نتیجه، بر ناتوانی مردم در خرید غذا و افزایش گرسنگی تأثیر می‌گذارند.

۲۵- مهم ترین نواحی صنعتی یا قطب های صنعتی جهان را بنویسید.

امریکای شمالی- اروپای غربی- مشرق، جنوب و جنوب شرقی آسیا- روسیه و اروپای شرقی

۲۶- ناحیه صنعتی امریکای شمالی شامل چه کشورهایی است؟

کانادا و امریکا

۲۷- مهمترین مناطق صنعتی امریکای شمالی در کجا قرار دارد؟

شمال شرق واژکوههای آپالاش تا دریاچه های پنجگانه

۲۸- مهمترین نواحی صنعتی اروپا در کدام قسمت این قاره قرار دارد؟

غرب قاره

۲۹- مهمترین نواحی صنعتی مهم اروپارا نام ببرید.

ناحیه رور در کشور آلمان و نواحی صنعتی انگلستان، فرانسه و شمال ایتالیا از نواحی صنعتی مهم در جهان هستند.

۳۰- کشورهای صنعتی ناحیه مشرق، جنوب و جنوب شرقی آسیا را نام ببرید.

ژاپن از مهم ترین نواحی صنعتی در این بخش از جهان است. چین در دودهه اخیر در زمینه صنعت به رشد قابل ملاحظه ای دست یافته و به یک قدرت صنعتی جهانی تبدیل شده است. هند نیز، به ویژه در ناحیه کلکته و بمبئی، از نظر توسعه صنعت اهمیت جهانی یافته است. کشورهای کره جنوبی، تایوان، مالزی و سنگاپور در چنددهه اخیر به تولیدکنندگان و صادرکنندگان مهم کالاهای صنعتی در جهان تبدیل شده اند.

۳۱- مهمترین نواحی صنعتی روسیه و اروپای شرقی را نام ببرید.

ناحیه مسکو، قفقاز، ولگا و جمهوری های چک و لهستان از اروپای شرقی، نواحی صنعتی مهم این بخش هستند.

۳۲- صنایع نو با فناوری پیشرفته یا هایتک چیست؟

صنایع الکترونیک شامل رایانه ها و تجهیزات آنها، وسایل صوتی و تصویری، تلفن های هوشمند همراه، صنایع هوافضا، لیزر، روبات ها و زیست فناوری، انرژی های نو، مهندسی پزشکی و به طور کلی، صنایع دانش بنیان از جمله صنایع نوین یا «هایتک» هستند.

۳۳- صنایع نویا های تکنیک با فعالیتهای اقتصادی نوع ..... ارتباط نزدیکی دارند.

چهارم

۳۴- ویژگی های مهم صنایع نو را بیان کنید.

الف- این صنایع عمدهاً بر محور فناوری پیشرفت و استفاده از متخصصان و محققان قرار دارند.

ب- پیشرفت آنها بر مبنای نوآوری و رقابت است (برای مثال، تولیدکنندگان گوشیهای تلفن همراه هرساله گزینه های جدیدی به مدلهای قبلی اضافه میکنند تا از سازندگان دیگر جلو بیفتدند و در رقابت، سود بیشتری نصیب خود کنند).

پ- این صنایع ناگزیر به برقراری ارتباط با فناوری های روز دنیا و صادر کردن کالاهای تولید شده به کشورهای دیگر جهان اند.

۳۵- هدف از ایجاد پارک های علم و فناوری چیست؟

گسترش صنایع نو

۳۶- پارک های علم و فناوری چیست؟

در این پارک ها از تحقیقات دانشگاهی استفاده می کنند. در این مناطق، آزمایشگاه های متعدد تحقیقاتی و پژوهشگرانی که به ابداع و نوآوری مشغول اند، تمرکز یافته اند.

۳۷- آن قلب صنایع فضای مجازی جهان کجاست؟

دره سیلیکون

۳۸- دریه سیلیکون در کجا قرار دارد؟

این دره در جنوب شرقی سانفرانسیسکو در ایالت کالیفرنیا قرار دارد.

۳۹- علت نام گذاری دره جنوب شرقی سانفرانسیسکو به دره سیلیکون چیست؟

داردو نام آن از تعداد زیادی شرکت های تولیدکننده «تراشه های سیلیکونی» که اولین بار در این منطقه مستقر شده اند، گرفته شده است.

۴۰- گسترش فعالیت های خدماتی چه تاثیری بر چشم انداز شهرها داشته است؟

مؤسسات و نهادهای مالی، بانک‌ها، مؤسسات گردشگری و مجتمع‌های رفاهی، مؤسسات حمل و نقل، مراکز درمانی-آموزشی و ... موجب پیدایش ساختمان‌های بلندمرتبه و برج‌های عظیم در شهرها شده‌اند. مراکز خرید و مجتمع‌های تجاری چندطبقه که هم بخش خریدو هم بخش های تفریحی دارند، در بسیاری از شهرهای بزرگ جهان گسترش یافته‌اند.

درس ۸

۱- تجارت چیست؟

تجارت، خرید و فروش کالاها و خدماتی است که نیازها یا خواسته‌های ما را برآورده می‌کنند.

۲- انواع تجارت را بنویسید.

- تجارت در داخل مرزهای یک کشور و بین بخش‌های مختلف آن جریان داشته باشد و یا بین یک کشور و کشورهای دیگر صورت بگیرد.

۳- اقتصاد جهانی چیست؟

منظور از اقتصاد جهانی، تجارت بین المللی کالاها و خدمات است که بر مبنای ارزش یک پول معین صورت می‌گیرد.

۴- پیشینه تعامل و روابط اقتصادی در جهان را توضیح دهید.

در گذشته‌های دور، تجارت بیشتر در سطح محلی صورت می‌گرفت. به تدریج، با ایجاد راه‌ها و کاروان‌سراهای استفاده از چارپایان و کاروان‌ها، مبادله کالاها در نواحی دوردست گسترش یافت. سپس، با پیشرفت‌هایی که در ساخت کشتی‌ها حاصل شد، میزان مبادلات تجاری بین نواحی مختلف افزایش یافت. شبکه راه‌های به هم پیوسته جاده ابریشم که تا قرن پانزدهم میلادی شکل گرفت، بزرگ‌ترین شبکه دادو ستدجهانی بود که از طریق مسیری طولانی، شرق و غرب جهان آن روز را، از چین در شرق آسیا تا اروپا در کنار دریای مدیترانه، در بر می‌گرفت.

۵- عوامل مانع پیشرفت صنعتی و اقتصادی کشورهای کمتر توسعه یافته صنعتی را بنویسید.

الف- عوامل خارجی

که همان استعمار و تسلط کشورهای قدرتمند و سلطه گر براین کشورهای است.

ب- عوامل داخلی

مانند حکومت های مستبد و وابسته در این کشورها که به منافع ملی و پیشرفت کشور خود بی توجه بوده اند ، ناگاهی و بی سوادی مردم، جنگ هاوکشمکش های داخلی و نداشتن اتحاد، خود باوری و ایمان و اراده و پشتکار برای تغییر وضع موجود .

۶- علل سرمایه گذاری شرکت های چندملیتی به سرمایه گذاری در کشورهای دیگر چیست؟

الف با احداث کارخانه یا شرکت در کشورهای دیگر از منابع طبیعی آن نواحی استفاده می کنند؛

ب- این که از نیروی کار ارزان قیمت این نواحی برخوردار می شوند

پ- در کشورهای کمتر توسعه یافته صنعتی، نظام مالیاتی و بیمه کارگران و قوانین و مقررات زیست محیطی، چندان جدی و سخت نیست، فعالیت شرکت های چندملیتی در این گونه کشورها، آسان تر و ارزان تر تمام می شود.

۷- دلایل افزایش وابستگی کشورهای در حال توسعه به کشورهای توسعه یافته صنعتی چیست؟

زیرا شرکت های چندملیتی به دنبال افزایش فروش و سود خود هستند و به منافع کشورهای میزبان چندان توجهی ندارند. این شرکت ها گاه انحصار تولید یک کالا را در دست می گیرند و کارخانه های داخلی کشورها را از دور رقابت، خارج می کنند و موجب ورشکستگی آنها می شوند. در این صورت، وابستگی نواحی به کشورهای توسعه یافته صنعتی بیشتر می شود.

۸- انواع کشورها از نظر مبادلات تجاری جهانی را نام ببرید.

الف - کشورهایی که اقتصاد آنها به طور عمده مبتنی بر تولید و صدور مواد اولیه و خام و منابع انرژی و معدنی است؛(گروه اول)

ب- کشورهایی که اقتصاد و درآمد آنها به طور عمده مبتنی بر تولید و صدور انواع کالاهای کارخانه ای و صنعتی همراه با فناوری های پیشرفته و نوین است.(گروه دوم)

۹- ویژگی های اقتصاد کشورهای گروه اول را بنویسید.

اقتصاد کشورهای گروه اول در برابر نوسانات قیمت در بازارهای جهانی آسیب پذیری زیادی دارد و کاهش قیمت خرید محصولات آن ها می تواند شوک های عظیمی به اقتصادشان وارد کند. در این نوع اقتصاد، حمایت از بخش های تولیدی داخلی ضعیف است و واردات گسترش زیادی دارد.

۱۰- عل تشكيل اوپك توسيط کشورهای صادر کننده نفت را بنويسيد.

در بین کشورهای صادر کننده مواد خام و منابع انرژی، برخی کشورهای صادر کننده نفت و گاز برای دفاع از منافع خود و جلو گيري از آسیب پذيری ناشی از کاهش قيمت نفت در بازار جهانی، با يكديگر متعدد شده وسازمان اوپك را به وجود آورده است.

۱۱- شاخص توسيعه انساني را نام ببريد.

الف — درآمد و رفاه، ب — اميد به زندگي يا متوسط طول عمر، پ — سعاد و آموزش.

۱۲- ارتباط نابرابري اقتصادي با فضاي جغرافيايي را توضيح دهيد.

نابرابري اقتصادي در فضاي جغرافيايي جلوه گر می شود به عبارت ديگر، چون منابع و امکانات و خدمات به طور عادلانه توزيع نمي شوند، نابرابري را می توان در سطح زمين و فضائي که انسان ها در آن زندگي می کنند، مشاهده کرد..

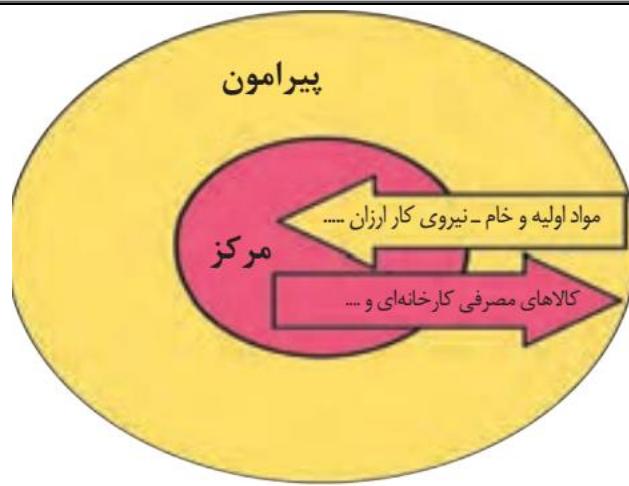
۱۳- نتیجه و تاثيرنابرابري اقتصادي برنواحي چيست؟

در نتیجه نابرابري اقتصادي، ناحيه هايي پديد می آيند که از نظر امکانات و تسهيلات و چشم اندازهاي جغرافيايي با يكديگر تفاوت دارند.

۱۴- منظور ازن نقش مرکز- پيرامون چيست؟ توضيح دهيد.

در نظام سرمایه داري جهانی، بر اساس روابط و مبادله نابرابري که بين نواحي پديد آمده است، برخی نواحي نقش «مرکز» يافته و بر سایر نواحي غالب و مسلط شده اند. برخی نواحي نيز نقش «پيرامون» دارند که به لحاظ اقتصادي به مرکز وابسته اند.

بر اساس اين نظرية، مرکز، پيرامون را استثمار می کند و بر آن سيطره اقتصادي دارد.

۱۵- تعریف کشورهای مرکز را بنویسید.

منظور از مرکز، کانون های سلطه اقتصادی بر جهان است. کشورهای توسعه یافته صنعتی که از نظر در آمد و ثروت بالاترین موقعیت را دارند، مرکز نامیده می شوند.

۱۶- ویژگی های کشورهای مرکز را بنویسید.

الف- این کشورها مانند یک قطب آهن ربا عمل می کنند و بخش عمده ای از سود و ثروت جهان را دریافت و جذب می کنند.

ب- آنها حتی به صدور سرمایه، یعنی سرمایه گذاری در دیگر نواحی جهان می پردازند.

پ- از ویژگی های کشورهای مرکز، برخورداری از صنایع نو و خدمات پیشرفته، فناوری بالا و نیروی ماهر و متخصص، و زیر ساخت های مناسب برای توسعه اقتصادی مانند حمل و نقل پیشرفته و سطح بالای زندگی و رفاه اجتماعی است.

ت- کشورهای مرکز، مواد خام را با قیمت ارزان تر از کشورهای پیرامون به دست می آورند و کالاهای ساخته شده صنعتی را با سود بیشتری آنها می فروشنند.

ث- کشورهای مرکز همچنین از طریق سرمایه گذاری یا شرکت های چند ملیتی از نیروی کار ارزان قیمت کشورهای پیرامون استفاده می کنند.

ج- کشورهای مرکز گاهی با روش های مختلف افراد با استعداد و متخصص یا به اصطلاح، مغزهای متفکر را نیز از کشورهای پیرامون به خود جذب می کنند. در حالی که کشورهای پیرامون هزینه های تحصیل و رشد این افراد را پرداخته اند.

۱۷- مهم ترین کشورهای مرکزرا نام ببرید.

کشورهای امریکای شمالی، اروپای غربی، ژاپن و استرالیا جزء کشورهای مرکز هستند.

۱۸- ویژگی های کشورهای پیرامون را بنویسید.

الف- کشورهای پیرامون عمدتاً تولیدکننده و صادرکننده مواد اولیه و خام اند.

ب- این کشورها از نظر توسعه صنعتی و فناوری های نوین در سطح پایین تری قرار دارند.

پ- این کشورها که به واردات کالاهای صنعتی از مرکز وابسته اند، بازار خوبی نیز برای تولیدات آن ها هستند و بنابراین، سود هنگفتی نصیب کشورهای مرکز می کنند.

ت- از دیگر ویژگی های کشورهای پیرامون، کمبود نیروی کار ماهر و متخصص و زیرساخت ها و تجهیزات لازم برای توسعه صنعتی است.

۱۹- مهم ترین کشورهای پیرامون را نام ببرید.

افغانستان، بنگلادش، مراکش، نامبیا، پروو نیکاراگوئه

۲۰- منظور از کشورهای نیمه پیرامون چیست؟

کشورهایی هستند که بین مرکز و پیرامون قرار گرفته اند.

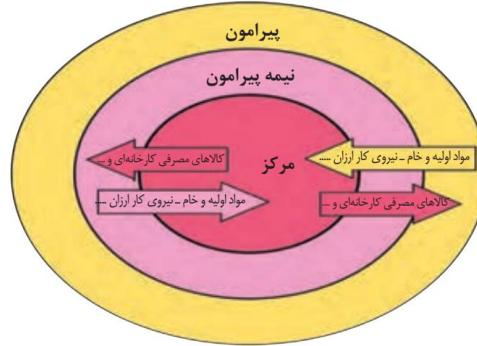
۲۱- ویژگی کشورهای نیمه محیطی را بنویسید.

الف این کشورها از نظر اقتصادی از کشورهای پیرامون قوی ترند اما هنوز از نظر قدرت اقتصادی به کشورهای مرکز نرسیده اند.

ب- این کشورها بین کشورهای مرکز و پیرامون نقش واسطه بازی می کنند و ساختار اقتصادی و اجتماعی آنها دچار تغییرات و تحولات صنعتی و فناورانه شده است.

۲۲- مهم ترین کشورهای نیمه پیرامون را نام ببرید.

چین- کره جنوبی و سنگاپور

۲۳- موازنۀ تجاري مثبت و منفي چيست؟

اگر ارزش صادرات يك کشور بيشتر از واردات آن باشد، موازنۀ تجاري مثبت است و آن کشور میتواند از راه سودی که به دست می آورد، استانداردهای زندگی و رفاه را در کشور خود بهبود بخشد.

اگر ارزش واردات بيشتر از صادرات باشد، موازنۀ منفي است که به آن کسری تجاري می گويند و برای اقتصاد کشور نامطلوب است.

۲۴- اقدامات کشورها برای کاهش تاثيرمنفي تجارت خارجي(صادرات و واردات) و رونق اقتصادي را بنويسيد.

الف- وضع تعرفه های گمرکی و مالیات بر کالاهای وارداتی،

ب- محدود یا منع کردن واردات برخی کالاهای در دوره های زمانی خاص،

پ- تشکيل اتحاديه های اقتصادي - تجاري منطقه ای و ايجاد مناطق آزاد تجاري

۲۵- ويزگي های اتحاديه های اقتصادي - تجاري منطقه ای (ناحیه ای) را بنويسيد.

الف- اتحاديه های اقتصادي - تجاري منطقه ای، ميان کشورهای همسایه شکل می گيرد.

ب- کشورهای عضواين اتحاديه ها براساس موافقت نامه هايی که امضا می کنند، سعی می کنند مالیات ها و تعرفه های گمرکی را بين خودشان کاهش دهند یا بردارند تا تجارت بين کشورهای منطقه، افزایش یابد و به رونق و توسعه اقتصادي کشورها کمک شود.

۲۶- سه اتحاديه های اقتصادي منطقه ای را نام ببريد.

اكو، آسهآن و نفتا

۲۷- تعریف مناطق آزاد تجاري را بنويسيد.

در این مناطق، تولیدکنندگان و بازرگانان می‌توانند بدون پرداخت حقوق و عوارض گمرکی یا معافیت‌های مالیاتی، به صادرات و واردات و انبارداری کالاهای بپردازند. به طور کلی در این مناطق، مقررات و قوانین اقتصادی ویژه و متفاوت با دیگر نواحی سرزمین وجود دارد.

۲۸- چرا همه مناطق آزاد به اهداف خود نرسیدند؟

زیرا در برخی کشورها به پایگاه واردات تبدیل شده‌اند.

۲۹- مهم ترین مناطق آزاد تجاری ایران را نام ببرید.

کیش و منطقه آزاد تجاری - صنعتی انزلی

۳۰- علل اهمیت و برتری حمل و نقل دریایی را بر دیگر شیوه‌های حمل و نقل را بنویسید.

حمل و نقل دریایی به دلیل پایین تر بودن هزینه‌ها با وجود وزن زیاد کالاهای جابه‌جا شده و نیز قابلیت جابه‌جایی کالا تا مسافت‌های دوردست، بر دیگر شیوه‌های حمل و نقل برتری دارد.

۳۱- امروزه بیشتر مبادلات اقتصادی از طریق چه کشتی‌هایی انجام می‌شود؟

کشتی‌های فله بر (که غلات، زغال، سنگ آهن، سیمان و ... حمل می‌کنند)، کشتی‌های کانتینری، کشتی‌های نفتکش و شناورهای تانکر حمل کننده‌گاز.

۳۲- در نقشه جهان نما بندر عباس، بندر شانگهای، بمبئی و نیویورک را مشخص کنید.

۹ درس

۱- ارکان ناحیه سیاسی را نام ببرید.

قلمرو و فضای جغرافیایی، سازه (ساختار) انسانی و نظام مدیریت.

۲- ناحیه سیاسی چیست؟

ناحیه سیاسی به بخشی از سطح زمین گفته می شود که تحت مدیریت سیاسی یا فرمانروایی یک قدرت سیاسی باشد.

۳- نحوه اداره فضای جغرافیایی ناحیه سیاسی را توضیح دهید.

قدرت یا مدیریت سیاسی ممکن است متعلق به یک فرد، یک نهاد، یک سازمان، شورا یا حکومت باشد که اداره آن فضای جغرافیایی را بر عهده گرفته است.

۴- چند نمونه ناحیه سیاسی را نام ببرید.

روستا- شهر- استان- کشور

۵- انواع نواحی سیاسی را نام ببرید.

الف- ناحیه سیاسی فرومی ب- ب- ناحیه سیاسی ملی پ- ت- ناحیه سیاسی فرامی (منطقه ای) ث- ناحیه سیاسی ویژه

۶- ناحیه سیاسی فرومی را توضیح دهید.

یک واحد جغرافیایی مانند روستا، شهر، بخش، شهرستان و استان است که تحت مدیریت دهداری، شهرداری، بخشداری، فرمانداری و استانداری قرار دارد.

۷- ناحیه سیاسی ملی را تعریف کنید.

هر کشور مستقل که نظام حکومتی مستقلی دارد، یک ناحیه سیاسی ملی محسوب می شود.

۸- ناحیه سیاسی فراملی (منطقه ای) را تعریف کنید.

عبارت است از چند کشور که تحت اداره یک نظام مدیریت منطقه ای قرار گرفته اند؛ مانند اتحادیه اروپا

۹- ناحیه سیاسی ویژه چیست؟

ناحیه ای است که نظام مدیریت مخصوص به خود دارد؛ مانند نواحی خودمختار و مناطق آزاد تجاری

۱۰- تعریف نواحی خودمختار را بنویسید.

به استان ها یا ایالت هایی گفته می شود که به دلیل شرایط قومی و مذهبی و نظایر آن، از استقلال محدودی برخوردارندو در امور سیاست خارجی و دفاع، تابع حکومت مرکزی هستند. به عبارت دیگر، خودمختاری، استقلال محدود یک واحد سیاسی در اداره امور خود در داخل یک کشور است.

۱۱- چند نمونه از نواحی خودمختار جهان را نام ببرید.

نخجوان در جمهوری آذربایجان، بندر هنگ (چین) و کردستان در عراق

۱۲- مناطق آزاد تجاری را تعریف کنید.

مناطقی هستند که برخی قوانین و مقررات کشور در آنها اجرا نمی شود؛ برای مثال، اتباع خارجی می توانند بدون اخذ روادید (ویزا) از قبل، به مناطق آزاد تجاری یک کشور وارد شوند و یا قوانین مالیاتی و گمرکی کشورها درمورد سرمایه گذاری در مناطق آزاد اجرا نمی شود.

۱۳- سه رکن اصلی همه نواحی سیاسی را نام ببرید.

قلمرو و فضای جغرافیایی، سازه انسانی و نظام مدیریت

۱۴- منظور از کانون ناحیه سیاسی چیست؟

هر ناحیه سیاسی کانونی دارد که محل تمرکز قدرت سیاسی است و قدرت سیاسی از آن نقطه در سطح ناحیه سیاسی اعمال می شود. کانون نواحی سیاسی همان پایتخت ها، مراکز ایالت ها و استان ها و شهرهای مهم ناحیه ای یا مقر سازمان های بین المللی هستند.

۱۵- فضای جغرافیایی ناحیه سیاسی چیست و چرا به واحدهای کوچک تر تقسیم می شود؟

هر ناحیه سیاسی فضای جغرافیایی را در بر می گیرد و نظام مدیریت، برای اداره بهتر امور، آن فضا را به واحدهای تقسیم بندی کرده است. برای مثال فضای جغرافیایی کشور ما به استان، شهرستان و... تقسیم بندی شده است.

۱۶- مرز ناحیه سیاسی را تعریف کنید.

هر ناحیه سیاسی دارای مرز و قلمرویی است. خطوط مرزی حد اعمال اراده سیاسی یک نظام مدیریت یا حکومت هستند. به عبارت دیگر، از آن حد به بعد، مدیریت و اراده سیاسی نهاد فرمانروایی، قابلیت اعمال و اجرا ندارند.

۱۷- مطالعه نواحی سیاسی در کدام رشته از جغرافیا مورد بررسی قرار می گیرد؟

جغرافیای سیاسی

۱۸- چرا جغرافیای سیاسی، از دو عنصر «جغرافیا» و «سیاست» ترکیب شده است؟

زیرا جغرافیا و فضای جغرافیایی بر تصمیمات سیاسی، تأثیر می گذارند و بر عکس، سیاست و تصمیم گیری های سیاسی نیز روی فضای جغرافیایی اثر می گذارند و آنها را تغییر می دهند.

۱۹- جغرافیای سیاسی را تعریف کنید.

جغرافیای سیاسی علم مطالعه کنش های متقابل جغرافیا و سیاست است و پیامدهای تأثیر این دو بر یکدیگر را تحلیل می کند.

درسن^{۱۰}

۱- سه رکن بنیادی کشور را نام ببرید.

سرزمین- جمعیت- نظام سیاسی

۲- سرزمین چیست؟

فضا و قلمرو جغرافیایی یک کشور، سرزمین آن است. فضا یا سرزمین یک کشورداری منابعی است و عرصه ای برای فعالیت های اقتصادی و کار و زندگی مردم آن کشور محسوب می شود.

۳- نظام سیاسی چیست؟

در واقع، همان حکومت است که وظیفه اداره امور سرزمین و جمیعت را بر عهده دارد.

۴- منظور از حاکمیت چیست؟

حاکمیت یعنی داشتن استقلال و بی نیاز بودن از نظارت دولت‌های خارجی. حاکمیت یک کشور نشان دهنده استقلال و اقتدار سیاسی آن است.

۵- کشور را تعریف کنید.

یک ناحیه سیاسی مستقل که دارای سرزمین مشخص، جمیعت دائمی و مقیم و حکومت مرکزی است و بر امور داخلی و خارجی خود حاکمیت دارد.

۶- تعریف مرز سیاسی را بنویسید.

مرز، خطی اعتباری و قراردادی است که برای تعیین حدود یک ناحیه سیاسی، از جمله کشور، بر روی زمین مشخص می‌شود.

۷- مهم‌ترین عامل تشخیص و جدایی کشورها از یکدیگر..... است.

مرز

۸- اهمیت مرزهای را بنویسید.

مرزها از این نظر اهمیت دارند که قلمرو رسمی اعمال مدیریت سیاسی هر کشورند و حدود حاکمیت و اداره یک حکومت را تعیین می‌کنند. مرز، آخرین حد قلمرو زمینی، دریایی و هوایی هر کشور است.

۹- علت ارزش حقوقی و بین‌المللی مرزهای چیست؟

زیرا محدوده‌های کشورهای هم مرز در اسناد سازمان ملل متحد ثبت می‌شود.

۱۰- مرزهای طبیعی را تعریف کنید.

خطوط مرزی برخی کشورها با استفاده از پدیده‌های طبیعی مانند رود، کوه، بیابان، دریاچه، تالاب و مشخص می‌شود. به عبارت دیگر، مبنای تعیین مرز دو کشور، پدیده‌های طبیعی هستند که بین آن دو قرار گرفته‌اند.

۱۱- روش تعیین خط مرزی در رشتۀ کوه‌های مرزی چیست؟

خط الراس

۱۲- خط الراس چیست؟

خط الرأس خطی است که از متصل کردن نوک بلندترین نقاط کوهستانی به یکدیگر به وجود می آید.

۱۳- روش های تعیین خط مرزی در رودهارا بنویسید.

الف- اگر یک رود مرز بین دو کشور باشد، برای تعیین مرزاز خط منصف استفاده می کنند. خط منصف خطی است که از وسط رودخانه می گذرد و فاصله مرز از هر دو ساحل به یک اندازه است.

ب- ممکن است خط مرزی عمیق ترین نقاط بستر رودرا به هم متصل کند که به آن تالوگ می گویند.

۱۴- خط منصف چیست؟

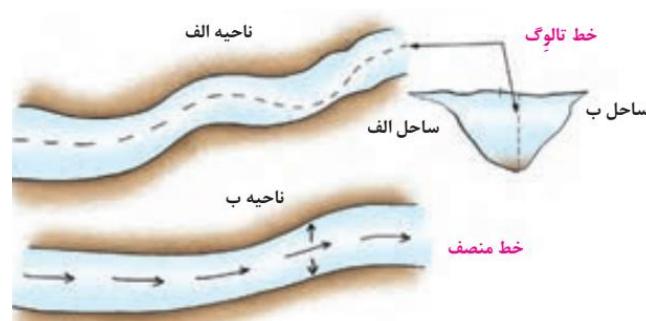
خطی است که از وسط رودخانه می گذرد و فاصله مرز از هر دو ساحل به یک اندازه است.

۱۵- تالوگ چیست؟

خط مرزی که عمیق ترین نقاط بستر رودرا به هم متصل می کند.

۱۶- چرا بهترین نوع خط مرزی در رودهای قابل کشتی رانی روش تالوگ است؟

چون هر دو کشور حق کشتیرانی در دو طرف آن را دارند.

۱۷- روش تعیین مرز دریایی در دریاها را بنویسید.

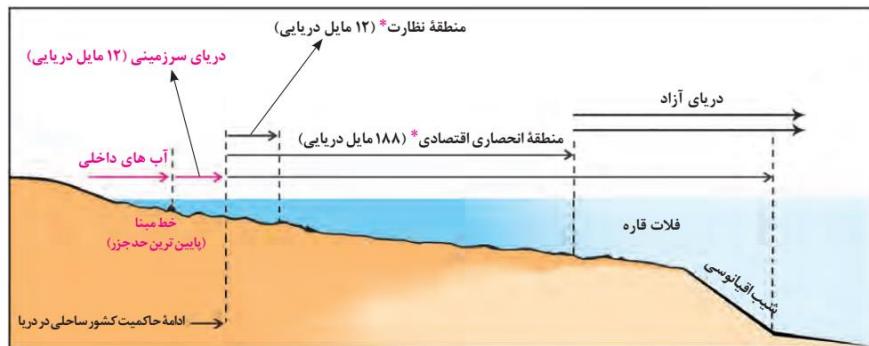
برای تعیین مرز دریایی، ابتدا خط مبنا را معین می کنند. خط مبنا پایین ترین حد جزر در دریا است.

۱۸- آب های داخلی را تعریف کنید.

به آب های پشت خط مبنا (به طرف ساحل) آب های داخلی می گویند که کشور مجاور دریا مالک آن هاست.

۱۹-دریای سرزمینی چیست؟

از خط مبنا به سمت دریا تا حدود ۱۲ مایل دریایی (هر مایل دریایی برابر با ۱۸۵۲ متر است) دریای سرزمینی نامیده می شود که آن هم متعلق به کشور مجاور دریاست اما سایر کشورها در آن منطقه حق عبور و مرور بدون ضرر را دارند.

۲۰-آب های آزاد را تعریف کنید.

«آب های آزاد» به بخش هایی از دریا گفته می شود که در مالکیت هیچ کشوری قرار ندارند. در آب های آزاد کشتی رانی، فعالیت نظامی، ماهی گیری، ایجاد تأسیسات و تحقیقات برای همه کشورها آزاد است؛ مشروط به اینکه مخل دریانوردی بین المللی نباشد.

۲۱-مرزهای غیرطبیعی چیست؟

در بخش هایی از زمین که امکان استفاده از پدیده های طبیعی برای تعیین خطوط مرزی وجود نداشته باشد، با استفاده از مختصات جغرافیایی (مدارها و نصف النهارها)، خط مرزی تعیین می شود؛ مانند مرز بین کانادا و امریکاروی مدار ۴۹ درجه شمالی.

۲۲-انواع مرزها از نظر پیدایش و شکل گیری را نام ببرید.

مرزهای پیشتاز-مرزهای نطبیقی و مرزهای تحمیلی

۲۳-مرزهای پیشتاز یا قبل از سکونت را تعریف کنید.

مرزهایی هستند که از زمانهای قدیم در نواحی خالی از سکنه ترسیم شده اند و بعدهانیز مورد قبول ساکنان دو کشور همسایه قرار گرفته اند؛ مانند مرزبین کانادا و آلاسکا که بعدها به تدریج مردم در دو طرف آن اسکان یافتند. این نوع مرزها مشکلی ایجاد نمی کنند.

۲۴-مرزهای تطبیقی چیست؟

مرزهایی هستند که با در نظر گرفتن شرایط فرهنگی تعیین می شوند و گروه های انسانی را، که از نظر قومی، زبانی، دینی و غیره متفاوت اند، از یکدیگر جدا می کنند؛ مانند مرز بین هند و پاکستان که پس از جدایی و استقلال پاکستان از هند، در تعیین آن دقت شد تا منطقه مسلمان نشین از هندوئیین جدا شود.

۲۵-مرزهای تحمیلی چیست؟

مرزهایی هستند که در تعیین آنها شرایط فرهنگی در نظر گرفته نشده است. در نتیجه، افراد یک ملت یا قوم را که دارای دین و زبان مشترک اند، از هم جدا می کند و موجب می شود در دو کشور همسایه و در دو حکومت جداگانه قرار بگیرند؛ مانند مرزهایی که کشورهای استعمارگر در قاره افریقا بر مبنای قلمرو نفوذ و حاکمیت خود و بدون توجه به اقوام و فرهنگ ها ایجاد کردند و یا مرز بین کره شمالی و کره جنوبی.

۲۶-تاریخچه پیدایش مرز کره شمالی و جنوبی را بنویسید.

در سال ۱۹۴۵ میلادی، پس از پایان جنگ جهانی دوم و سال ها سیطره ژاپن بر شبه جزیره کره، این کشور به دو کشور کره شمالی و جنوبی تقسیم شد.

در آن زمان، کشور کره شمالی به بلوک شرق کمونیستی، یعنی اتحاد جماهیر شوروی و اروپای شرقی، پیوست و کره جنوبی نیز تحت سیطره بلوک غرب، یعنی ایالات متحده امریکا و اروپای غربی قرار گرفت.

در زمان تقسیم کره به دو کشور، امریکا و اتحاد جماهیر شوروی سابق توافق کردند مرز دو کشور روی مدار ۳۸ درجه تعیین شود. پس از تقسیم کره، بارها بین دو کشور حمله های نظامی و درگیری های مرزی رخ داده است و اختلافات تا امروز نیز ادامه دارد.

۲۷-مرزهایی چیست؟

هر کشور علاوه بر اینکه بر مرزهای زمینی و در صورت مجاورت با دریا بر دریایی سرزمینی حاکمیت دارد، بر فضای بالای سرزمین خود نیز می تواند ادعای حاکمیت داشته باشد.

به عبارت دیگر، مرز هر کشور مانند دیواری فرضی است که دور تادور سرزمین آن را احاطه کرده است و از طرف بالا نیز به سمت جو ادامه دارد.

هواپیماها برای عبور از مرزهای هوایی هر کشور باید اجازه بگیرند و ورود خود را به آسمان آن کشور اطلاع دهند.

۲۸- اهمیت مرزها را بنویسید.

الف- مرزها در هر کشوری اهمیت خاصی دارند و امنیت واستقلال هر کشور به مرزهای آن وابسته است. مرزها حد حاکمیت ملی یک کشور محسوب می شوند.

ب- مرزها در روابط یک کشور با کشورهای همسایه تأثیرگذارند و می توانند عاملی برای ثبات و آرامش یا اختلاف و منازعه باشند. به همین دلیل، حساسیت زیادی نسبت به مرزها وجود دارد و نظارت و مراقبت ویژه ای بر آنها اعمال می شود.

پ- مرزها تأثیر بسزایی در جابه جایی مسافران و مبادلات بازرگانی (صادرات و واردات کالا) و توسعه اقتصادی کشورها دارند. به همین دلیل، امن بودن یا نامن بودن آنها بر رونق اقتصادی کشورها تأثیر می گذارد.

۲۹- حفاظت و مدیریت و کنترل مرزهای کشور بر عهده چه کسانی است؟

الف- حفاظت و مدیریت و کنترل مرزهای کشور بر عهده مرزبانان نیروی انتظامی و دفاع از مرزهای زمینی و هوایی و دریایی کشور در برابر تهدیدات خارجی بر عهده نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران است. مرزبانان پر تلاش شرایط دشوار محیطی مانند نگهبانی در ارتفاعات و درگرما و سرمای طاقت فرسا را تحمل می کنند تا امنیت در کشور برقرار باشد و مردم بتوانند با آسودگی زندگی کنند.

ب- همچنین ساکنان نواحی مرزی (مرزنشینان) کشور ما همواره با مشارکت و همکاری با مرزبانان، از امنیت و استقلال کشور و مرزهای دفاع کرده اند.

۳۰- علل مرزبندی سیاسی - اداری در داخل کشور چیست؟

حکومت ها برای اداره آسان تر فضای جغرافیایی کشورها و ارائه خدمات مناسب به شهروندان، به مرزبندی سیاسی - اداری در داخل کشور می پردازند.

۳۱- ویژگی های پایتحت کشور را بنویسید.

الف- پایتحت مرکز اقتدار سیاسی یک کشور است و فرمان ها و تصمیمات سیاسی از این نقطه مرکزی در سراسر آن کشور پخش می شود.

ب-رؤسای قوای مقننه، مجریه و قضائیه و وزارت خانه ها و سازمان های اصلی دولت ها و همچنین سفارتخانه های خارجی در پایتخت هامستقرند. پایتخت مکان تصمیم گیری های سیاسی و ملاقات سران یک کشور با نمایندگان حکومت های سایر کشورهاست.

پ-پایتخت یک کشور معمولاً به بزرگ ترین و مهم ترین شهر یا کلان شهر آن تبدیل می شود.

۳۲- عوامل موثر در انتخاب یک مکان به عنوان پایتخت را بنویسید.

الف- داشتن قابلیت های محیطی مناسب؛ مانند دستری به آب و اراضی حاصلخیز،

ب- داشتن جمعیت قابل توجه،

پ- در تقاطع راه های ارتباطی قرار داشتن، دستری آسان به سرتاسر کشور به ویژه مرزها،

ت- داشتن قابلیت دفاعی مناسب و دور بودن از مرزها.

ث- برخی از پایتخت ها قدمت زیادی دارند و موقعیت پایتخت بودن خود را تا سال ها حفظ می کنند؛ مانند شهر پاریس

۳۳- پایتخت دو کشور را نام ببرید که منتقل شده اند؟

شهر ریودوژانیرو به برزیل یا در کشور برزیل یا انتقال پایتخت از کراچی به اسلام آباد در پاکستان.

۳۴- علل تبدیل پایتخت ها به کلان شهر را بنویسید.

به طور معمول، تمرکز قدرت سیاسی و وزارت خانه ها و سازمان های دولتی، تمرکز اقتصادی نهادهای مالی و پولی و شرکت های بزرگ و ثروت و قدرت در پایتخت ها، موجب تبدیل آن ها به کلان شهرها می شود.

۳۵- پیامدهای تبدیل پایتخت ها به کلان شهر را بنویسید.

پیامدهایی چون رشد جمعیت، ترافیک، آلودگی هوای کمبود مسکن و خدمات را به دنبال دارد.

۳۶- ملت را تعریف کنید.

ملت، عنصر بنیادین یک کشور است و بدون آن کشور معنا و مفهومی ندارد. ملت جمعیتی است که در قلمرو یک سرزمین مشخص مستقرشده اند و اشتراکات تاریخی، زبانی، مذهبی و اقتصادی و آرمان های مشترکی دارند.

۳۷- سه وظیفه مهم حکومت ها را بنویسید.

-اداره امور سرزمین

-اداره سازه یا ساختار انسانی

-روابط خارجی

۳۸- سه گروه عمدۀ حکومت‌ها از نظر مدیریت فضای جغرافیایی کشور و توزیع قدرت در پهنه سرزمین را نام ببرید.

-نظام سیاسی تک ساخت (یکپارچه)

-نظام سیاسی فدرال

-نظام سیاسی ناحیه‌ای و ترکیبی

۳۹- نظام سیاسی تک ساخت(یکپارچه) را توضیح دهید.

در این نوع نظام سیاسی، کشور به واحدهای سیاسی واداری کوچک تر مانند استان و شهرستان تقسیم می‌شود اما حکومت مرکزی حدود اختیارات آنها را تعیین می‌کند. در این نوع نظام اختیارات محلی محدود و نظام قانون گذاری و سیاست گذاری مرکز است. قدرت سیاسی از یک کانون، یعنی پایتخت، به سایر نواحی کشور اعمال می‌شود و مدیریت‌های محلی، تصمیمات دولت مرکزی را اجرا می‌کنند. فقط، یک سطح قانون گذاری، یعنی مجلس ملی قانون گذاری، در مرکز وجود دارد و قوانین و مقررات و تشکیلات اداری در تمام کشور همسان است.

۴۰- کشور..... از پیشگامان الگوی حکومتی تک ساخت است.

فرانسه

۴۱- نظام سیاسی فدرال چیست؟

در این نوع نظام سیاسی، کشور به چند ایالت تقسیم می‌شود و ایالت‌ها اختیارات زیادی دارند.

۴۲- دو سطح توزیع قدرت در حکومت فدرال را بنویسید.

الف) سطح فدرال (ملی و حکومت مرکزی)

ب) سطح ایالت (منطقه)

هر ایالت علاوه بر وجود حکومت و نیروی تصمیم‌گیری در سطح ملی، قوه مقننه و مجریه و قضائیه مستقل نیز دارد. مجلس نمایندگان و سنا در مرکز کشور و مجلس ایالتی در هر ایالت مستقرند و قانون گذاری می‌کنند. به همین سبب، برخی قوانین ایالت‌ها با یکدیگر متفاوت‌اند و هر ایالت در امور و برنامه ریزی توسعه اقتصادی و اجتماعی خود به طور مستقل تصمیم‌گیری و عمل می‌کند.

۴۳- نقش حکومت مرکزی در نظام قدرال را توضیح دهید.

در این نوع نظام سیاسی، حکومت مرکزی نقش هماهنگ‌کننده و ارتباط دهنده ایالت‌ها را بر عهده دارد و ایالت‌ها در دفاع، سیاست خارجی و واحد پول ملی از حکومت مرکزی تبعیت می‌کنند.

۴۴- در نظام سیاسی ناحیه‌ای و ترکیبی کشورچگونه اداره می‌شود؟

در این نوع نظام، بخش اعظم کشور به صورت تک ساخت است؛ فقط یک یا چند بخش کوچک به صورت ناحیه‌ای و خودمختار اداره می‌شوند و مناطق خود مختار اختیارات سیاسی و اجرایی ویژه‌ای در ناحیه‌ای در ناحیه خود دارند. نظام سیاسی کشورهای عراق، جمهوری آذربایجان و انگلستان از این نوع است.

۴۵- مهم‌ترین عوامل پیدایش و بقای یک کشور را نام ببرید.

هویت ملی، همبستگی ملی و پیوستگی سرزمینی

۴۶- درجه صورتی کشور در خطر نابودی و فروپاشی قرار می‌گیرد؟

ضعیف شدن واژه بین‌رفتن هویت ملی و همبستگی ملی و پیوستگی سرزمینی

۴۷- وظیفه حکومت‌ها و ملت در قبال بقای کشورشان چیست؟

حکومت ها و ملت ها باید عوامل پیدایش و بقای کشور خود را بشناسند و برای حفظ و تقویت آنها بکوشند.

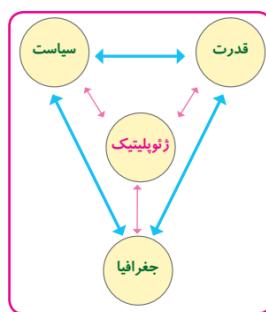
درس ۱۱

۱- اصطلاح ژئوپلیتیک از چه کلماتی ترکیب شده است؟

اصطلاح ژئوپلیتیک از دو واژه «ژئو» مخفف ژئوگرافی به معنای جغرافیا و واژه «پلیتیک» به معنای سیاست ترکیب شده است.

۲- اصطلاح ژئوپلیتیک را تعریف کنید.

«ژئوپلیتیک شاخه ای از دانش جغرافیای سیاسی است که با موضوع قدرت و ارتباط آن با جغرافیا و سیاست سر و کار دارد و روابط متقابل این سه عنصر را مطالعه می کند.

۳- تعریف سیاست را بنویسید.

سیاست عبارت است از علم اداره یک کشور یا حکومت داری.

۴- تعریف بازیگران سیاسی را بنویسید.

سیاست مداران، حکومت ها، نهادها و سازمان های بین المللی همه در پی دستیابی به قدرت اند تابتوانند از آن برای رسیدن به اهداف، آرمان ها و خواسته های خود استفاده کنند. به این افراد و گروه ها بازیگران سیاسی گفته می شود.

۵- بازیگران سیاسی اصلی و عمدۀ جهان را نام ببرید.

- حکومت های مستقل؛

- رهبران ایدئولوژیک و افراد برجسته سیاسی که روی مردم نفوذ دارند؛

- گروه ها و احزاب سیاسی؛

- سازمان های مردم نهاد و غیر حکومتی (NGO) مانند انجمن فعالان حقوق بشر، محیط زیست و صلح؛

- سازمان های بین المللی (مانند سازمان ملل متحد)؛

- نهادهای اقتصادی و تجاری بین المللی (مانند شرکت های چندملیتی)

۶- بازیگران سیاسی با به دست آوردن قدرت دست به چه اقداماتی می زنند؟

بازیگران سیاسی با به دست آوردن قدرت می توانند به اهداف خود برسند، مطابق میل یا نظام فکری خود فرمان برانند، منافع خود و هوادارانشان را تأمین نمایند و رقیبان خویش را از صحنه بیرون کنند.

۷- اهمیت قدرت برای حکومت ها چیست؟

حکومت ها با استفاده از قدرت می توانند در داخل یک کشور امنیت و نظم اجتماعی برقرار کنند و در خارج از آن کشور نیز اهداف خود را پیش ببرند.

۸- چرا قدرت برای حکومت ها مانند یک شمشیر دولبه است؟

حکومت ها، هم می توانند از قدرت برای دست یافتن به اهدافی چون تأمین استقلال و منافع و امنیت ملی کشور خود بهره ببرند و هم می توانند آن را علیه ملت خود به کار بگیرند. حکومت ها با به کارگیری ابزارهای قدرت چون ارتش، پلیس، دستگاه قضایی و اطلاعاتی می توانند به آزار مردم خود پردازنند و از قدرتشان برای حفظ بقا و سلطه خود استفاده کنند.

۹- عوامل و ارزش های جغرافیایی در قدرت رانم ببرید.

چون موقعیت جغرافیایی، آب و هوا و داشتن منابع زیرزمینی و جمعیت

۱۰- نظریه «فضای حیاتی» را توضیح دهید.

راتزل می گفت اگر کشورهای کوچک برای جمعیت خود فضای کافی نداشته باشند و در صدد توسعه سرزمین های خود بر نیایند، نابودی آنها حتمی است. او همچنین برای عامل موقعیت جغرافیایی اهمیت قائل بود و اعتقاد داشت که موقعیت یک کشور در مجاورت یک دولت قوی یا ضعیف، بر سیاست و قدرت آن تأثیر می گذارد. راتزل از مباحث خود چنین نتیجه می گرفت که در کشمکش بر سر قدرت، دولت های بزرگ پیروزی شوند و کشورهای کوچک را ضمیمه خاک خود می کنند.

۱۱- نظریه هارتلند یا قدرت خشکی مکیندراتوضیح دهید.

مکیندر معتقد بود که بخش عمدۀ خشکی های جهان، سه قاره به هم چسبیده آسیا و اروپا و افریقاست و جزیره جهانی نام دارد. مکیندر در این جزیره جهانی منطقه خشکی اوراسیا (از رود ولگا در غرب تا سیبری در شرق) را قلعه (دز) جهان می دانست و می گفت این منطقه برای قدرت های دریایی، غیرقابل دسترس است.

مکیندر بخش مرکزی این منطقه را محور یا قلب خشکی جهان (هارتلند Heartland) نامید. او معتقد بود که این منطقه، یعنی شرق اروپا، منبع بزرگ قدرت است و هر کس بر منابع آن مسلط شود، می تواند بر کل جزیره جهانی و جهان فرمان براند.

۱۲- نظریه قدرت دریایی آلمان‌ها را توضیح دهید.

فضاهای دریایی واقیانوسی را در شکل گیری قدرت جهانی و کنترل و محاصره قدرت خشکی مؤثر می دانست.

۱۳- شرایط تبدیل شدن یک کشور به قدرت دریایی درنظریه ماهان را بنویسید.

الف- موقعیت جغرافیایی: مجاورت کشور با یک یا چند دریا برای حمل و نقل و کنترل راه های آبی مهم

ب- خط مشی سیاسی و حکومت: حمایت و توجه دولت ها به قدرت دریایی و بهره برداری از فرصت ها

پ- وضع طبیعی سواحل: داشتن سواحل مناسب و دارای پناهگاه برای ایجاد بندرگاه

ت- گسترش ساحل: طول سواحل یک کشور و دسترسی به آب های آزاد

ث- تعداد جمعیت: هر چه تعداد افراد کشور بیشتر باشد، در تأمین نیروی انسانی دریایی مؤثر تر است.

ج- فرهنگ دریانوردی: توجه به اهمیت دریا، علاقه‌مندی یک کشور به دریانوردی و توسعه هروابط و تجارت گستردگی با سایر ملل

۱۴- دو بخش آب های جنوبی ایران را بنویسید.

الف) بخشی که از مصب اروندرود در غرب تا تنگه هرمز امتداد می یابد و خلیج فارس نام دارد.

ب) بخشی که از تنگه هرمز به سمت مشرق تا دهانه خلیج گواتر (گوادر) امتداد می یابد و دریای عمان (دریای عمان) نامیده می شود.

۱۵- نیروی دریایی راهبردی چیست؟

نیروی دریایی راهبردی به نیرویی گفته می شود که قادر است در محدوده آب های عمیق اقیانوسی عملیات انجام دهد؛ به گونه ای که بتواند خود را از تهدیدهای روی آب، زیر آب و هوا حفظ کند؛ محدودیتی نیز برای اجرای اجرای عملیات در عمق دوردست ها نداشته باشد و قادر به حفاظت از منافع ملی کشور در منطقه دریایی باشد.

۱۶- تعریف قدرت ملی را بنویسید.

قدرت ملی، قدرت یک ملت یا کشور برای رسیدن به اهداف و تحقق آرمان هایش است.

۱۷- عوامل جغرافیایی در قدرت ملی را نام ببرید.

الف - موقعیت جغرافیایی کشور

ب - وسعت، شکل و ناهمواریهای کشور

پ - بنیادهای زیستی کشور

ت - منابع انرژی و معدنی کشور

ث - جمعیت کشور

۱۷- موقعیت جغرافیایی را تعریف کنید.

موقعیت جغرافیایی (ریاضی و نسبی) عبارت است از چگونگی قرار گرفتن یک مکان در سطح کره زمین.

۱۸- تاثیر موقعیت جغرافیایی بر قدرت را بنویسید.

موقعیت جغرافیایی تأثیر بسزایی در افزایش یا کاهش قدرت یک کشور دارد؛ برای مثال، قرار گرفتن یک کشور در بین همسایگان قدرتمند یا ضعیف در سیاست خارجی آن کشور تأثیرگذار است.

۱۹- کشورهای حائل را تعریف کنید.

کشورهای حائل، یعنی کشورهایی که بین دو یا چند قدرت بزرگ قرار دارند، معمولاً موقعیت آسیب پذیری پیدا می‌کنند؛ مانند لهستان که بین روسیه و آلمان قرار گرفته و در دوره‌هایی از تاریخ به دلیل همین موقعیت، موجودیت خود را از دست داده است.

۲۰- تاثیر موقعیت دریایی بر قدرت را شرح دهید.

موقعیت دریایی، یعنی دسترسی به آب‌های آزاد، نیز نقش مهمی در قدرت ملی یک کشور دارد. دسترسی به آب‌های آزاد یا دسترسی نداشتن به دریانیز در قدرت یا ضعف یک کشور تأثیر گذار است. برای مثال، انگلستان و ژاپن از همه سمت به آب‌های آزاد دسترسی داشته‌اند و توانسته‌اند به قدرت‌های بزرگ دریایی تبدیل شوند.

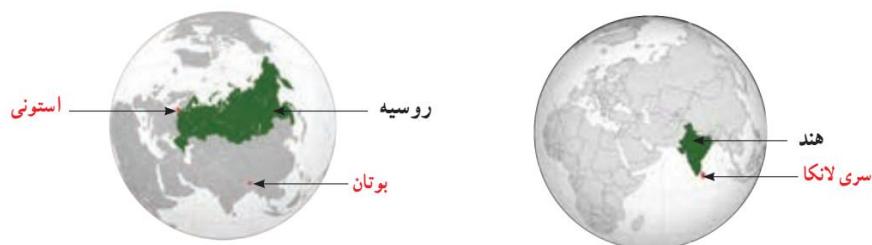
۲۱- تاثیر وسعت زیاد بر قدرت ملی کشور را بنویسید.

وسعت زیاد به خودی خود امری مطلوب است و از بین دو کشور که شرایط یکسانی دارند، کشوری که سرزمین وسیع‌تری در اختیار دارد، قدرتمندتر است. کشورهای کوچک که کمبود فضا دارند، برای فعالیت‌های خود با مشکل روبه روی شوند.

همچنین، در کشورهای وسیع در زمان جنگ می‌توان نیروهای نظامی پشتیبان را به بخش دیگری منتقل کرد؛ چنان‌که در جنگ ژاپن و چین، چین نیروها و تدارکاتش را به غرب کشور خود انتقال داد.

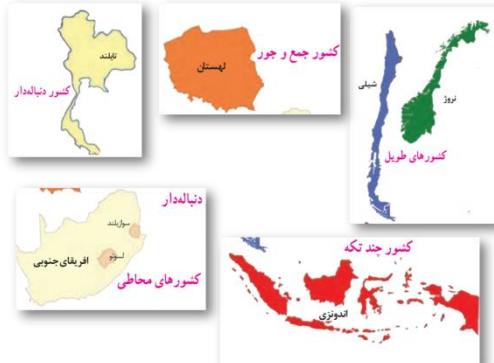
۲۲- تاثیر ناهمواری‌ها بر قدرت ملی کشور را توضیح دهید.

کیفیت فضای سرزمین و نوع ناهمواری‌ها نیز در قدرت ملی مؤثر است. سرزمین‌های هموار برای کشاورزی و توسعه شبکه راه‌ها و حمل و نقل بسیار مناسب‌اند. نواحی کوهستانی، بیابان‌های وسیع، زمین‌های باتلاقی و کویری برای فعالیت‌های اقتصادی و ارتباطی به هزینه و سرمایه گذاری زیادی نیاز دارند و با مشکلات متعدد روبه روی شوند. البته نواحی کوهستانی از نظر دفاعی نقش مثبتی دارند.

۲۳- انواع شکل کشورهارا نام ببرید.

- الف- کشورهای جمع و جوز (فسرده) شکلی شبیه مربع یا دایره دارند.
- ب- کشورهای طویل به کشورهایی گفته میشود که طول آنها حداقل شش برابر عرض شان باشد.
- پ- کشورهای دنباله دار یک بخش شبه جزیره ای یا دلان مانند دارند که از سرزمین اصلی جدا افتاده است.
- ت- کشورهای چندپاره یا چند تکه
- ث- کشورهای محاطی کشورهایی هستند که درون یک کشور دیگر محصور شده اند.

۲۴- بهترین شکل برای یک کشور چیست؟ چرا؟

شكل فشرده است که در آن پایتخت در مرکز قرار گرفته است. در چنین وضعیتی، در کم ترین زمان می توان از مرکز یک سرزمین به تمام نقاط آن دسترسی پیدا کرد. قابلیت دفاعی کشور در این شکل زیاد است.

۲۵- مشکلات کشورهای طویل و چند تکه را بنویسید.

در کشورهای طویل و چند تکه، نظارت حکومت بر همه قسمت های کشور و همچنین ایجاد خطوط ارتباطی با مشکل مواجه می شود.

۲۶- مهم ترین بنیادهای زیستی کشور را نام ببرید.

عواملی چون آب، خاک، آب و هوا و پوشش گیاهی بنیادهای زیستی کشور محسوب می شوند.

۲۷- تاثیرآب برقدرت ملی و روابط بین کشورهارا توضیح دهید.

آب یکی از مشکلات اصلی و از عوامل رقابت و کشمکش کشورها در آینده جهان است؛ زیرا به دلیل افزایش جمعیت و تغییر الگوهای زندگی، مصرف آن مرتباً افزایش می‌یابد. کشورهایی که دچار کمبود آب اند یا با پدیده فرسایش و آلودگی خاک مواجه اند، توانمندی‌های شان ضعیف می‌شود و نه تنها امکان تولید مواد اولیه و محصولات کشاورزی و تغذیه جمعیت در آنها کاهش می‌یابد بلکه وابستگی شان به واردات زیاد می‌شود.

۲۸- تاثیرآب و هوای برقدرت ملی کشورهارا توضیح دهید.

آب و هوای نقش مهمی در کشاورزی و تولید غذا و سایر فعالیت‌های اقتصادی و زندگی دارد. عموماً، امکان تبدیل کشورهایی که در منطقه معتدل واقع شده اند، به قدرت‌های سیاسی منطقه‌ای یا جهانی بیشتر است و بعید است که یک قدرت سیاسی بزرگ بتواند در سرزمین‌های بسیار سرد و یخ‌بندان یا بیابان‌های گرم و سوزان شکل بگیرد.

۲۹- در چه صورتی منابع انرژی و معدنی در قدرت ملی کشور موثر است؟

در صورتی که این منابع در کشوری در جهت توسعه صنایع قرار بگیرند.

۳۰- در چه صورتی منابع انرژی و معدنی عامل کاهش قدرت ملی تلقی می‌شود؟

اگر اقتصاد کشوری وابسته به صادرات آنها باشد، یک ویژگی منفی و عامل کاهش قدرت ملی تلقی می‌شوند.

۳۱- چرا جمعیت زیاد از عوامل قدرت ملی است؟

داشتن جمعیت زیاد از عوامل قدرت ملی است؛ زیرا هم منبع کار و تولید ثروت، هم نیروی نظامی و دفاعی و هم سرچشمۀ روحیه ملّی محسوب می‌شود.

۳۲- تاثیر کیفیت و ترکیب جمعیت برقدرت ملی کشور را شرح دهید.

جمعیت زیاد پیش شرط قدرت است اما کیفیت و ترکیب جمعیت نیز اهمیت دارد. داشتن جمعیت فعال و جوان، باسوار و دارای مهارت که فرصت‌های اشتغال و پیشرفت برای آن‌ها در کشور فراهم شده باشد، از عوامل قدرت ملی محسوب می‌شود.

۳۳- تاثیر همگونی جمعیت از نظر قومی و زبانی و دینی برقدرت ملی را توضیح دهید.

همگونی جمعیت از نظر قومی، زبانی و دینی نیز در افزایش قدرت ملی مؤثر است و هر چه این همگونی بیشتر باشد، قدرت ملی بیشتر است.

۳۴- تعریف منطقه ژئوپلیتیکی را بنویسید.

تعریف اول: از بخشی از سطح زمین یا تعدادی کشور همچوar که به دلیل داشتن ارزش های جغرافیایی، بازیگران سیاسی برای کنترل یا تصرف آن ها با یکدیگر وارد تعامل (کنش و واکنش) می شوند. این تعامل ممکن است مذاکره، همکاری و همبستگی یا رقابت و کشمکش و حتی جنگ باشد.

تعریف دوم: منطقه ای است که در آن سه عامل جغرافیا، سیاست و قدرت بر یکدیگر تأثیر می گذارند و توجه حکومت ها، به ویژه قدرت های جهانی، را به خود جلب می کنند.

۳۵- چند منطقه ژئوپلیتیکی در جهان نام ببرید.

مناطق ژئوپلیتیکی خلیج فارس، اتحادیه اروپا، دریای خزر و قفقاز

